

Donaco de L. Schumann, Wien.

DEMANDARO

pri la

Historio, Literaturo kaj Organizaĵoj de Esperanto

por

Esperantaj Ekzamenoj

R. de Ladevèze.

1911

Friedrich Ader, Esperanto-Verlag
Dresden-A.

700455-A

Al

Sinjoro Doktoro E. MYBS,

Vicprezidanto de la Esperantista Akademio
kaj
Prezidanto de la Germana Esperanto-Asocio,

kiel esprimon de dankemaj
kaj respekte plej koraj sentoj

dediĉas

la aŭtoro.

Dr. F. MYRS

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..

...

...

Antaŭparolo.

En la ekzamenoj de la Germana Esperanto-Asocio — kiel verŝajne estonte ankaŭ de aliaj naciaj asocioj — la kandidatoj devas respondi demandojn pri la historio, la literaturo kaj la organizaĵoj de Esperanto. Sed ĝis nun almenaŭ la novaj adeptoj bezonis legi multajn librojn, hazarde, sen direkta fadeno inter la granda amaso de ili, kaj ankaŭ pro la elspezoj trudataj de aĉeto al multaj verkoj, okaze se la loka grupo ne posedas sufiĉe enhavriĉan bibliotekon, ofte preskaŭ nenion scias pri tiuj gravaj punktoj.

Dum la germana kongreso de Gotha aperis germanlingva broŝuro: „Der Esperantismus“ de nia lerta Dresdena samideano S-ro Winkelmann, kiu bonege, tre klare kaj trafe prezentas nian tutan movadon. La legadon al tiu libro oni ne povas tro multe rekomendi. Specialan dankon mi mem ŝuldas al S-ro Winkelmann, kies verko estis al mi, pri diversaj punktoj, tre utila. Sed li celis precipe la neesperantistan publikon, li celis forigi la kutimajn antaŭjuĝojn de l' „eksteruloj“ kaj prepari atmosferon favoran al la disvastiĝo de Esperanto. Mia celo, kontraŭe, estis prezenti al la samideanoj kaj speciale al la kandidatoj je Esperantaj Ekzamenoj, en Esperanta lingvo mal-

longan, laŭeble precizan kaj senpartian resumon, unuvorte la esencon de tio, kion ili devas nepre scii. Por igi la tekston pli klara kaj pro teĥnikaj motivoj, la respondoj mem estas laŭeble mallongaj kaj la oficialaj dokumentoj kiel ankaŭ miaj personaj rimarkoj presitaj per pli malgrandaj literoj. Piednotoj montras la fontojn, kiujn oni bezonas konsulti por ĉerpi pli kompletajn informojn.

Verŝajne estas mankoj en mia laboro kaj sekve mi estos danka al la samideanoj, kiuj bonvolos malkaŝe fari al mi siajn rimarkojn. Malgraŭ ĉio mi esperas, ke mi ne tute maltrafis mian celon kaj ke tiu verketo helpos al multaj.

R. de Ladevèze.

Hamburgo, Majo 1911^a.

I. Historio de l' ideo pri internacia lingvo.

A. Deveno.

1^a Demando: De kie devenas la ideo pri internacia lingvo?

Respondo: Jam de tre malnova tempo kleraj personoj kaj scienculoj, konsciaj pri la neebleco majstri ĉiujn, eĉ nur kelkajn vivantajn lingvojn kaj pri la neceso ĉiam pli kaj pli interrilati kun alilingvanoj, sin okupis pri tiu problemo. Sed ĉiuj teoriaj projektoj de Leibnitz, Descartes, Bacon, Byron, k. c., estis tute malpraktikaj; ili ĉiuj celis tute arbitre kvazaŭ stenografi-similan mallongecon kaj sekve nehavis klarecon kaj simplecon, ecojn sen kiuj internacia lingvo ne povas ekzisti.

2^a Demando: Kial oni ne elektis ian mortintan aŭ vivantan lingvon?

Respondo: Mortinta lingvo (latina same kiel greka) absolute ne taŭgas ¹⁾, ĉar eĉ scienculoj ne kapablas

¹⁾ Vidu: „Ĉu la lingvo internacia povas esti la latina?“ de L. de Beaufront.

parole uzi tian pro ĝia mallogikeco, malsimpleco kaj ankaŭ ĉar tiuj lingvoj konvenis al la antikvaj ideoj kaj bezonoj, sed ne al la niaj, por kiuj esprimoj mankas.

Vivantan lingvon oni ne elektis: 1^e) pro la neebleco atingi interkonsenton inter nacioj, kies lingvoj pretendas havi ĉiu el ili egalvaloran rajton esti elektata kiel internacia, 2^e) pro la manko de logikeco de ĉiuj vivantaj lingvoj, kiuj, eĉ la malplej malfacilaj, enhavas multe da reguloj, esceptoj, k. c., kiuj igas ilian perfektan akiron nebla por la plimulto.

3^a Demando: Kion vi scias pri la diversaj projektoj de lingvo internacia?

Respondo: Detalojn pri ili liveras la grava verko: „Historio de la lingvo universala“, de Prof-roj Couturat kaj Leau (en franca lingvo). Pli ol 150 projektoj estas registritaj kaj baziĝas sur la latina lingvo aŭ la franca, aŭ la angla kaj franca samtempe, sur matematikaj formuloj, sur arbitra mallongeĝeco, sur muziko, k. c. (Latina lingvo alfarita al komerco, Langue bleue, Universal, k. t. p.)¹⁾

B. Volapük.

4^a Demando: Kio estas Volapük?

Respondo: Volapük estas eltrovaĵo de l' germana pastro Johano Martino Schleyer, kiu publikigis sian lingvon en la fino de l' jaro 1880a.

¹⁾ Por pliaj detaloj vidu la: „Historio de la lingvo universala“, de S-roj Couturat kaj Leau.

D-ro Zamenhof, en sia malferma parolado ĉe la unua kongreso de Esperanto, en Bulonjo-apud-maro diris: „Sed antaŭ ol mi parolos pri la batalantoj speciale esperantistaj, mi sentas la devon diri ĉi tie kelkajn vortojn pri unu homo, kiu havas tre grandajn meritojn en nia afero kaj al kiu bedaŭrinde la Esperantistoj ofte rilatas maljuste nur tial, ĉar li, multe farinte por la ideo de lingvo internacia ĝenerale, ne apartenas tamen al la amikoj de tiu speciala lingva formo, por kiu ni batalas. Mi parolas pri la tre estiminda sinjoro Johann Martin Schleyer, la aŭtoro de Volapük. La lingva formo, por kiu laboris tiu respektata maljunulo, montriĝis ne praktika; la vojo, kiun li elektis, montriĝis ne bona, kaj la afero, por kiu li batalis, baldaŭ falis, kaj per sia falo ĝi alportis grandan malutilon al nia ideo entute kaj precipe al tiu speciala formo de la ideo, por kiu ni batalas. Sed ni devas esti justaj, ni devas taksi ĉiun homon ne laŭ lia venko aŭ malvenko, sed laŭ liaj laboroj. Kaj la laboroj kaj meritoj de sinjoro Schleyer estis tre grandaj. Kun granda fervoro li laboris por la ideo de lingvo internacia en la daŭro de multaj jaroj; dum multaj personoj donadis nur nudajn projektojn, li estis la unua, kiu havis sufiĉe da pacienco, por ellabori plenan lingvon de la komenco ĝis la fino (kvankam Esperanto tiam estis jam preta, ĝi ne estis ankoraŭ publikigita), kaj ĝi ne estas lia kulpo, se la lingvo montriĝis ne praktika. Li estis la unua, kiu per senlaca laborado vekis la intereson de la mondo por la ideo de lingvo neŭtrala, kaj ĝi ne estas lia kulpo, se lia falinta afero por longa tempo malvarmigis la mondon por ĉia arta lingvo. Li volis fari grandan bonon, kaj por la atingo de tiu bono li laboris tre multe kaj fervore, kaj ni devas lin taksi ne laŭ lia sukceso sed laŭ lia volo kaj laboro. Se la ideo de lingvo internacia iam venkos la mondon — tute egale, ĉu ĝi estos sub la formo de Esperanto aŭ de alia lingvo — la nomo de Schleyer okupos ĉiam la plej honoran lokon en la historio de nia ideo, kaj tiun ĉi nomon la mondo neniam forgesos. Mi esperas, ke mi esprimos la opinion de ĉiuj portoprenantoj en nia kongreso, se mi diros: „Ni esprimas nian koran dankon al sinjoro Schleyer, la unua kaj plej energia pioniro de la ideo de neŭtrala lingvo internacia!“

5^a Demando: Laŭ kiuj principoj Volapük estas konstruita?

Respondo: Volapük estas konstruita laŭ la principo de laŭeble plej granda mallongeco, uzante vortojn el eŭropaj lingvoj sed arbitre ŝanĝante ilin ĝis nerekonoblo. La vorto Volapük ekzemple venas el la du anglaj vortoj *world* kaj *speak*.

Krome ĝi senutile forĵetis la literon *r*, ĉar la Ĥinoj ne povas ĝin elparoli kaj aliflanke konservis la sonojn *ä*, *ö*, *ü*, kiuj ne estas internaciaj kaj por kelkaj popoloj neelparoleblaj.

6^a Demando: Kial Volapük ne sukcesis?

Respondo: La bezono pri helpa lingvo estis tiom granda, ke kelkaj eĉ multaj homoj lernis Volapük, malgraŭ ĝia nebonsoneco, arbitreco kaj malfacileco. Ĝiaj eĉ plej favoraj adeptoj, unue entuziasmoplenaj pri la efektiviĝo de la ĝis tiam nesolvita problemo, vane provis ĝin plisimpligi. La tri kongresoj de Volapük¹⁾ klare montris la neparoleblecon de la lingvo, skismoj produktiĝis, kiuj pereigis la lingvon.

La malsukceso de Volapük tre multe malutilis la ideon pri lingvo artefarita, kaj multaj, se ne la plejmulto, opiniis tion nediskutebla pruvo, ke la kreo de internacia lingvo estas neebla kaj utopio.

¹⁾ Friedrichshofen (1884), Munĥeno (1887) kaj Parizo (1889). Detalojn pri ili oni trovas en la franclingva „Historio de la universala lingvo“ de S-ro Couturat.

II. Esperanto.

I^a Periodo (antaŭ 1887^a).

7^a Demando: **Kiu estas la aŭtoro de Esperanto?**

Respondo: La aŭtoro de Esperanto estas pola okulkuracisto, D-ro Lazaro Ludoviko Zamenhof, loĝanta nun en Varsovio.

8^a Demando: **Kie naskiĝis D-ro Zamenhof?**

Respondo: D-ro Zamenhof naskiĝis en la jaro 1859^a en la urbeto Bjelostok, gubernio de Grodno, rusa Polujo.

9^a Demando: **Kio donis al li la ideon pri internacia lingvo?**

Respondo: La loĝantaro de lia naskiĝa urbo konsistis el rusoj, poloj, germanoj kaj hebreoj, parolantaj kvar malsamajn lingvojn, kiuj pro neebleco interkompreni sin reciproke, tre ofte interbatalis kaj konsideris unu alian kiel malamikon. Komprenante, ke „la diverseco de lingvoj estas la sola aŭ almenaŭ la ĉefa kaŭzo, kiu disigas la homan familion, kaj dividas ĝin en malamikajn partojn“, D-ro Zamenhof ekpensis pri la plej bona rimedo aliigi tiun staton kaj pro homamo ekklopodis

realigi sian revon. Li mem rakontas en sia „Letero pri la deveno de Esperanto“¹⁾: „Oni edukadis min kiel idealiston, oni min instruis, ke ĉiuj homoj estas fratoj, kaj dume sur la strato kaj sur la korto, ĉio ĉe ĉiu paŝo igis min senti, ke homoj ne ekzistas; ekzistas nur rusoj, poloj, germanoj, hebreoj, k. c.“ „Doloro pri la mondo“ turmentas lian infanan animon, revantan pri forigo al tiu malbono.

10^a Demando: **Kion vi scias pri liaj unuaj laboroj? Ilia rezultato?**

Respondo: Forĵetinte la unuajn infanajn utopiojn pri la rimedo uzota por alkonduki pacon kaj fratecon inter la homojn, D-ro Zamenhof konsciiĝis, ke nenia vivanta lingvo, kiel ankaŭ nenia mortinta idiomo, kiel la greka aŭ latina, povas plenumi la rolon de internacia interkomprenilo, kaj klopodis al nova arta lingvo. La germanan kaj francan lingvojn li estis ellerninta dum la infaneco, kaj li opiniis komplikajn deklinaciojn kaj konjugaciojn necesaj por sia nova lingvo; sed ĉe la studo de la angla, la simpleco de ĝia gramatiko frapis lian atenton. „Mi rimarkis tiam,“ li diras, „ke la riĉeco de gramatikaj formoj estas nur blinda historia okazo, sed ne estas necesa por la lingvo. Sub tia influo, mi komencis serĉi en la lingvo kaj forĵetadi la senbezonaĵojn, kaj mi rimarkis, ke la gramatiko ĉiam pli kaj pli degelas en miaj manoj, kaj baldaŭ mi

¹⁾ Deveno kaj Historio de Esperanto, ĉe Ĉasopis Ĉeskych Esperantistu, Prago (Sd. 25).

venis al la gramatiko plej malgranda, kiu okupis sen malutilo por la lingvo ne pli ol kelkajn paĝojn. Tiam mi komencis pli serioze fordoniĝadi al mia revo. Sed la grandegulaj vortaroj ne lasadis min trankvila."

Decida momento en lia serĉado estis, kiam, ankoraŭ lernanto en la 6^a aŭ 7^a klaso de la gimnazio, li rimarkis la surskribojn Ŝvejcarskaja (Drinkejo) kaj poste la elpendaĵon Konditorskaja (sukeraĵejo). „Tiu ĉi „skaja“ ekinteresis min," li skribis, „kaj montris al mi, ke la sufiksoj donas la eblon el unu vorto fari aliajn vortojn, kiujn oni ne bezonas aparte ellernadi. Tiu ĉi penso ekposedis min tute, kaj mi subite eksentis la teron sub la piedoj. Sur la terurajn grandegajn vortarojn falis radio de lumo, kaj ili komencis rapide malgrandiĝi antaŭ miaj okuloj. „La problemo estas solvita"! — diris mi tiam. Mi kaptis la ideojn pri sufiksoj kaj komencis multe labori en tiu ĉi direkto. Mi komprenis, kian grandan signifon povas havi por la lingvo konscie kreata la plena uzado de tia forto, kiu en lingvoj naturaj efikis nur parte, blinde, neregule kaj neplene. Mi komencis komparadi vortojn, serĉadi inter ili konstantajn, difinitajn rilatojn, kaj ĉiutage mi forĵetadis el la vortaro novan grandegan serion da vortoj, anstataŭante tiun ĉi grandegon per unu sufikso, kiu signifis certan rilaton. Mi rimarkis tiam, ke tre granda amaso da vortoj pure radikaj (ekz. „patrino", „mal-largâ", „tranĉilo" k. t. p.) povus esti facile transformitaj en vortojn formitajn kaj malaperi el la vortaro. La meĥaniko de la lingvo estis antaŭ mi kvazaŭ sur la manplato, kaj mi nun komencis jam laboradi regule,

kun amo kaj espero. Baldaŭ post tio mi jam havis skribita la tutan gramatikon kaj malgrandan vortaron."

Dezirante akiri laŭeble grandan mallongecon, li provis montri vorton per unu aŭ du literoj, sed tre baldaŭ li forlasis tiun tute netaŭgan metodon, kaj konvinkiĝis, ke la materialo por la vortaro devas esti romana-germana, ŝanĝita nur tiom, kiom postulas la reguleco kaj aliaj gravaj kondiĉoj de la lingvo. „Estante jam sur tiu ĉi tero“, skribas la majstro, „mi baldaŭ rimarkis, ke la nunaj lingvoj posedas grandegan provizon da pretaj vortoj jam internaciaj, kiuj estas konataj al ĉiuj popoloj kaj formas trezoron por estonta lingvo internacia — kaj mi kompreneble utiligis tiun ĉi trezoron.“

„En la jaro 1878^a la lingvo estis jam pli-malpli preta, kvankam inter la tiama „lingwe uniwersale“ kaj la nuna Esperanto estis ankoraŭ granda diferenco.“

Liaj kamaradoj de la 8^a klaso plejmulte estis allogataj de la ideo kaj de la grandega facileco de l' lingvo kaj eklernis ĝin. La 5^{an} de Dec. 1878^a ili solene festis la ekvivon de la lingvo. Krom gramatiko kaj vortaro, kelkaj tradukoj estis pretaj.

D-ro Zamenhof, tro juna tiam por eliri publike kun sia laboro, decidis atendi. Elirinte baldaŭ poste el la gimnazio, li denove estis tute sola. Dum 5^{1/2} jaroj li studis en la universitato, kaŝante siajn pensojn kaj planojn, sen inklino al distro nek amuzo. Dum ses pliaj jaroj li laboris perfektigante kaj provante la lingvon kaj formante tiun kunligitan elementon, donantan al la lingvo vivon, t. e. difinitan, tute formitan

„spiriton“, kies nescio estas la kaŭzo de multpeza, malbona, kvankam korekta stilo.

N. B. D-ro Zamenhof, kreante sian lingvon, nenion sciis pri Volapük, kiun li ekkonis nur kiam Esperanto estis jam tute preta.

II^a Periodo (de 1887^a ĝis 1905^a).

11^a Demando: **Kiam D-ro Zamenhof publikigis sian sistemon?**

Respondo: Fininte sian universitatan lernotempon kaj komencinte sian medicinan praktikon, li pretigis la manuskripton de sia unua broŝuro (D-ro Zamenhof, Lingvo Internacia. Antaŭparolo kaj plena lernolibro). Kaj serĉinte vane eldonanton, li fine eldonis mem sian broŝuron en julio 1887^a 1).

12^a Demando: **Donu kelkajn detalojn pri la unuaj jaroj.**

Respondo: La unuaj esperantistoj estis precipe rusoj, svedoj kaj nemultaj germanoj. En la jaro 1889^a aperis la unua gazeto redaktata Esperante, kiu aperis en Nurnbergo, kun la titolo „La Esperantisto“ ĝis 1895^a (anstataŭata de tiam per „Lingvo Internacia“). Tiam, ĉar la fama rusa verkisto, N. L. Tolstoj, skribis artikolojn por tiu gazeto, la registaro de Rusujo malpermesis ĝian eniron en la landon. Nova ĵurnalo, „Lingvo Internacia“, aperis en Svedujo el presejo de

1) Por pliaj detaloj oni legu la „Zamenhofan numeron“ de „Universo“ (Heckners Verlag, Wolfenbüttel).

Upsala kaj subtenis la malfacilan progresadon de la lingvo, kiu ĝis la jaro 1900^a restis preskaŭ tute nekonsata en multaj landoj eŭropaj. Tiam kelkaj universitataj profesoroj kaj la potenca franca „Touring-Club“ komencis energie propagandi la lingvon en la tuta Francujo; baldaŭ fondiĝis multaj grupoj esperantistaj en ĉiuj iom grandaj urboj. Tiu movado atingis baldaŭ ankaŭ aliajn landojn, malnovaj amikoj en Rusujo, Svedujo, Germanujo, Aŭstrio-Hungarujo, Italujo vekigis, kaj la movado ekdisvastiĝis.

13^a Demando: Sur kio Esperanto estas bazita? (Principo de internacieco.)

Respondo: Esperanto estas verdire ne pure „eltrovita“ lingvo sed pli bone genia elserĉado kaj kunmetado al la internaciaj elementoj troviĝantaj en la vivantaj lingvoj; tiujn lastajn D-ro Zamenhof uzis por formi la kernon de sia nova lingvo; la aliajn vortojn li elektis laŭ la principo de internacieco, t. e. elektata estas, por traduki ideon, radiko trovebla en laŭeble multaj lingvoj aŭ pli bone dirite komprenebla sen antaŭa studo por plej multaj homoj. La radiko lern ekzemple estas konsata sen studo de la Angloj: learn, kaj de la Germanoj: lernen, do laŭeble plej internacia; aliaj ekzemploj: ranca, honesta, pura, fingro, sendi k. c. Por helpi facilan kompreneblon, D-ro Zamenhof klopodis laŭeble ne ŝanĝi la skribmanieron de la vorto aŭ ŝanĝi tiun almenaŭ plej malmulte; tion li atingis starigante la principon: unu litero, unu sono. Ekzemplo: A. garden, G. Garten, F. jardin, H. jardin,

I. giardino, E. ĝardeno. Aliaj ekzemploj: A. muscle, heaven, G. Muskel, Himmel, F. muscle, ciel, H. músculo, cielo, I. muscolo, cielo, E. muskolo, ĉielo¹⁾.

La principo de internacieco povas esti sekvata pli severe ol en Esperanto, sed la ekvilibro inter la nacioj estus per tio rompata kaj la lingvo iĝus tro romana, t. e. ne same facila kaj neŭtrala por ĉiuj diverslingvanoj. La plejmulto de l'radikoj estas romana (proksimume nur 30% germanaj kaj 10% slavaj), sed la akuzativo kaj vortfarado estas germanaj, tiamaniere, ke slavo, germanoj kaj romanoj lernas la lingvon same rapide kaj facile. La gramatiko enhavas nur 16 regulojn sen esceptoj; por la verboj estas nur 12 finiĝoj; ĉiu vorto havas sian propran kaj ununuran signifon. D-ro Zamenhof instinkte, do genie, trafis la pravan praktike plej logikan solvon de tiu problemo, kiu ĝis la apero de Esperanto restis nesolvita. Malgraŭ sia simpla konstruo Esperanto estas kapabla senĉese pliriĉiĝi kaj plinuanciĝi, kiel ja montras la jam tre granda literaturo, originala kaj tradukita, aperinta de l' jaro 1887^a.

14^a Demando: Kio estas la Fundamento? Laŭ kiuj principoj devas evolui Esperanto?

Respondo: La „Fundamento de Esperanto“ konsistas el la tri verkoj de D-ro Zamenhof: 16 regula gramatiko, Universala Vortaro kaj Ekzercaro, elektitaj laŭ la propono de nia majstro dum la I^a internacia kongreso de Esperanto kiel netuŝebla bazo de la lingvo.

¹⁾ Vidu „Naŭlingva Etimologia Leksikono“, de Bastien (Paris, Presa Esperantista Societo).

Tio tute ne signifas, ke ili estas „tabu“, t. e. sanktaj fetiŝoj por ni, kiujn ni devas blinde adori malgraŭ iliaj videblaj mankoj, sed ke laŭ nia opinio, internacia lingvo devas, se ĝi ne volas baldaŭ fali en dialektojn kaj anarĥion, havi fundamentajn, direktajn principojn. Eraroj estas en la Fundamento¹⁾, certe, sed per la tempo aliaj vortoj kaj esprimoj anstataŭos la erarajn, kiuj iĝos arĥaismoj, t. e. sen skuo, sen rompo, laŭ la evolua metodo de vivantaj lingvoj, dank' al kiu tekstoj skribitaj antaŭ pli ol 20 jaroj restas ĉiam plene kompreneblaj por ĉiuj, evidente sub la kontrolo kaj laŭokaza reguligo de la L. K.

En la intereso de l' granda afero por kiu ni laboras kaj de l' grandaj celoj atingotaj, konsciante pri la graveco de internacia lingvo por la homaro kaj samtempe pri la grandega danĝero de malbone komprenita progreseco, ni volonte akceptis tiun fundamentan bazon, kies principoj havas sufiĉe vastan elastecon por neniel bari la evoluon de Esperanto kaj aliflanke doni al tiu evoluado altŝatindan karakteron de konstanteco, de kontinueco. La prudentplena antaŭparolo al la „Fundamento“, de D-ro Zamenhof, estas bedaŭrinde nekonata de tre multaj.

En tiu antaŭparolo nia Majstro esprimas sin jenmaniere:

„Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos . . . Ho, ne! Malgraŭ la severa netuŝebleco de la fundamento, nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektigiĝadi; la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektigado fariĝos ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompado kaj ŝanĝado, ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera.“

Kaj nia Majstro daŭrigas, montrante al ni tiun perfektigadon per vojo de novaj vortoj kaj de neologismoj. Kaj li insiste

¹⁾ Kompreneble neniu havas la devon imiti precize la evidentajn malbonaĵojn de la Fundamento.

konsilas al ni procedi sen rompo. Antaŭ kelka tempo aperis en la gazeto la vorto „kontinueco“, sinonimo de senrompado, kaj kiu ŝajnas al mi tre bona, ĉar ĝi enhavas la ideon de evolucio kaj progresado, sed reguligitaj de konstanta leĝo. Do ĉiujn novaĵojn, kiujn oni povas enkonduki en Esperanton, ne malformante sed kontraŭe pleningante kaj pliperfektigante ĝin, la Lingva Komitato povas kaj devas esplori: ĝi devas kontraŭe formeti pli-malpli definitive ĉiujn proponojn, kiuj ne havas alian celon ol kontentigi pure teoriajn postulojn kaj farus la lingvon pli malfacile uzebla aŭ eĉ nerekoncible sen ia praktika utileco. Antaŭ ĉio ni devas eviti, ke la Internacia Lingvo simulu tiujn Oceaniajn idiomojn, pri kiuj parolas Max Müller, kiuj entute ŝanĝiĝas dum la daŭro de unu jaro, tiamaniere ke la militistoj foririntaj por militiro, kiam ili revenas al la maljunuloj, virinoj kaj infanoj lasitaj hejme, jam ne komprenas nek estas komprenataj. Tiel farante, ni obeos la vere sciencan spiriton multe pli efektive ol tiuj personoj, kiuj en la nomo de idealo, de abstrakta kaj simple logika perfekteco, volas en unu tago ŝanĝi nian lingvon, same kiel oni ŝanĝas vestojn ĉiufoje kiam aperas nova modo. (Raporto de S-ro E. Boirac dum la IV^a Internacia Kongreso. Vidu: Oficiala Gazeto, 1^a jaro p. 90/91^a.)

15^a Demando: **Ĉu estas ĉefuloj en Esperantismo?**

Respondo: En la Bulonja deklaro¹⁾ staras jeno: „Ĉar la aŭtoro de la lingvo Esperanto tuj en la komenco rifuzis unu fojon por ĉiam ĉiujn personajn rajtojn kaj privilegiojn rilate tiun lingvon, Esperanto estas „nenies propraĵo“, nek en rilato materiala nek en rilato morala.

Materiala mastro de tiu ĉi lingvo estas la tuta mondo esperantista kaj ĉiu deziranto povas eldonadi en aŭ pri tiu ĉi lingvo ĉiajn verkojn, kiajn li deziras,

¹⁾ Vidu: „Deveno kaj Historio de Esperanto“ jam cititan, paragr. 3^{an} kaj 4^{an},

kaj uzadi la lingvon por ĉiuj eblaj celoj; kiel spiritaj mastroj de tiu lingvo estos ĉiam rigardataj tiuj personoj, kiuj de la mondo esperantista estos konfesataj kiel la plej bonaj kaj plej talentaj verkistoj en tiu ĉi lingvo.

Esperanto havas neniun personan leĝdonanton kaj dependas de neniu aparta homo. Ĉiuj opinioj kaj verkoj de la kreinto de Esperanto havas, simile al la opinioj kaj verkoj de ĉiu alia esperantisto, karakteron absolute privatan kaj por neniu devigan. La sola unu fojon por ĉiam deviga por ĉiuj Esperantistoj fundamento de la lingvo Esperanto estas la verketo „Fundamento de Esperanto“, en kiu neniu havas la rajton fari ŝanĝon.“

Do apud la Fundamento, nia propra racio sola estu ĉefulo, nur ĝin ni obeu kaj ĉion ekzameni antaŭ aprobo, ne permesante ke iu ajn imponu nin, tute egale kiun situacion li okupas en la socio; ni do ne imitu senkontrole iun ajn konatan esperantiston rilate stilon aŭ novajn vortojn kaj esprimojn; ni provu kaj imitu nur tion, kion ni opinias bona.

16^a Demando: Kie Esperanto estis unue diskonigata? Pere de kiu?

Respondo: Laŭ D-ro K. Bein¹⁾, en la unua epoko de la historio de Esperanto, nomebla propaganda (mi nomas ĝin ĉi tie II^a periodo 1887^a—1905^a), oni povas distingi tri periodojn: 1^e) la rusa, ĉar la plej multaj unuaj adeptoj, propagandantoj kaj verkantoj estis rusoj: Kofman, Gernet, Zinovjev, Poŝtnikov, Ostrowski kaj multaj aliaj. Dum tiu periodo laboris la neforgesindaj homoj: Waŝniewski kaj Grabowski en Polujo, Einstein

¹⁾ Parolado dum la I^a kongreso de Esperanto en Bulonjo-apud-maro (1905^a).

kaj Trompeter en Germanujo, L. de Beaufront en Francujo, Nylen kaj Langlet en Svedujo. La rusa periodo estas la tempo de la malfacila batalado de la unuaj pioniroj kontraŭ la homa indiferenteco kaj skeptikeco; 2^e) la franca, dank' al la tre granda laborado de L. de Beaufront, kiu en la jaro 1898^a fondis la „Francan Societon por propagando de Esperanto“. L. de Beaufront verkis tre gravajn verkojn pri la gramatiko, sintakso kaj vortaro de Esperanto; 3^e) la multenacia estas la tempo de l'disvastiĝo en multaj diversaj landoj, de l'naskiĝo de Esperantujo. Dum tiu periodo, „ĉiu idiomo donacas al Esperanto ion el sia trezorejo, pliriĉigante ĝian frazeologion“, igante ĝin kapabla ĉion nuancplene esprimi, sed ankaŭ bedaŭrinde enmetas en ĝin idiotismojn, naciajn esprimojn, kiujn la 4^a periodo, la internacia devos malaperigi. Dum tiu lasta fine, oni pensas kaj skribas ne nur Esperante sed ankaŭ internacie, ĉar „la principo de l'internacieco devas ĉiam superi ĉiujn aliajn“.

III^a Periodo (1905^a ĝis nun).

17^a Demando: **Kion vi scias pri la I^a Universala Kongreso de Esperanto?**

Respondo: Ĝi okazis dum la jaro 1905^a (5.—13. Aŭg.) en Bulonjo-apud-maro (Francujo)¹⁾. La unuan fojon kun-

¹⁾ „La unua kongreso universala de Esperanto“ (Ofic. Dokumentaro) kaj „Detala raporto pri la kongreso de Boulogne s. M.“, de Pastro Schneeberger.

estis samcelantoj el la tuta mondo, lernintaj Esperanton hejme, kaj dank' al tiu lingvo, mirinde simpla kaj facila, genie konstruita, ili komprenis sin reciproke. La elparolado tre rapide tute egaliĝis kaj de tiam la diversaj lernolibroj montris ĝin laŭ tute egala maniero. Dum tiu kongreso, Lingva Komitato, sub la prezido de D-ro Zamenhof estis provizore elektata, kun la tasko konsiliĝi kun la Majstro pri ĉiuj demandoj rilataj al la lingvo. (Vidu respondon 26^{an}.) La de ĉiu esperantisto nepre koninda se ne jam konata „Deklaracio pri Esperantismo“, entenanta la difinojn de l' vortoj Esperantismo kaj Esperantisto estis akceptata de l' kongresanaro kaj poste de l' tuta tiama esperantistaro.

Deklaracio pri Esperantismo.

(Oficiala teksto de la Bulonja kongreso.)

Ĉar pri la esenco de la Esperantismo multaj havas tre malveran ideon, tial ni subskribintoj, reprezentantoj de la Esperantismo en diversaj landoj de la mondo, kunvenintaj al la internacia Kongreso Esperantista en Bulonjo-apud-maro, trovis necesa laŭ la propono de la aŭtoro de la lingvo Esperanto doni la sekvantan klarigon:

1^e) La Esperantismo estas penado disvastigi en la tuta mondo la uzadon de lingvo neŭtrale homa, kiu „ne entrudante sin en la internan vivon de la popoloj kaj neniom celante elpuŝi la ekzistantajn lingvojn naciajn“, donus al la homoj de malsamaj nacioj la eblon kompreniĝadi inter si, kiu povus servi kiel paciga lingvo de publikaj institucioj en tiuj landoj, kie diversaj nacioj batalas inter si pri la lingvo, kaj en kiu povas esti publikigataj tiuj verkoj, kiuj havas egalan intereson por ĉiuj popoloj. Ĉiu alia ideo aŭ espero, kiun tiu aŭ alia esperantisto ligas kun la Esperantismo, estos lia afero pure privata, por kiu la Esperantismo ne respondas.

2e) Ĉar en la nuna tempo neniu esploranto en la tuta mondo jam dubas pri tio, ke lingvo internacia povas esti nur lingvo arta, kaj ĉar el ĉiuj multegaj provoj faritaj en la daŭro de la lastaj du centjaroj, ĉiuj prezentas nur teoriajn projektojn, kaj lingvo efektive finita, ĉiuflanke elprovita, perfekte vivipova kaj en ĉiuj rilatoj plej taŭga montriĝis nur unu sola lingvo, Esperanto, tial la amikoj de la ideo de lingvo internacia, konsciante ke teoria disputado kondukos al nenio kaj ke la celo povas esti atingita nur per laborado praktika, jam de longe ĉiuj grupiĝis ĉirkaŭ la sola lingvo Esperanto kaj laboras por ĝia disvastigado kaj riĉigado de ĝia literaturo.

3e) Ĉar la aŭtoro de la lingvo Esperanto tuj en la komenco rifuzis unu fojon por ĉiam ĉiujn personajn rajtojn kaj privilegiojn rilate tiun lingvon, tial Esperanto estas „nenies propraĵo“, nek en rilato materiala, nek en rilato morala.

Materiala mastro de tiu ĉi lingvo estas la tuta mondo kaj ĉiu deziranto povas eldonadi en aŭ pri tiu ĉi lingvo ĉiajn verkojn kiajn li deziras, kaj uzadi la lingvon por ĉiaj eblaj celoj; kiel spiritaj mastroj de tiu lingvo estos ĉiam rigardataj tiuj personoj, kiuj de la mondo esperantista estos konfesataj kiel la plej bonaj kaj plej talentaj verkistoj en tiu ĉi lingvo.

4e) Esperanto havas neniun personan leĝdonanton kaj dependas de neniu aparta homo. Ĉiuj opinioj kaj verkoj de la kreinto de Esperanto havas, simile al la opinioj kaj verkoj de ĉiu alia esperantisto, karakteron absolute privatan kaj por neniu devigan. La sola unu fojon por ĉiam deviga por ĉiuj Esperantistoj fundamento de la lingvo Esperanto estas la verketo „Fundamento de Esperanto“, en kiu neniu havas la rajton fari ŝanĝon. Se iu dekliniĝas de la reguloj kaj modeloj donitaj en la dirita verko, li neniam povas pravigi sin per la vortoj „tiel deziras aŭ konsilas la aŭtoro de Esperanto.“ Ĉiun ideon, kiu ne povas esti oportune esprimata per tiu materialo, kiu troviĝas en la „Fundamento de Esperanto“, ĉiu esperantisto havas la rajton esprimi en tia maniero, kiun li trovas la plej ĝusta, tiel same, kiel estas farate en ĉiu alia lingvo. Sed pro plena unueco de la lingvo al ĉiuj esperantistoj estas rekomendate imitadi kiel eble plej multe tiun stilon, kiu

troviĝas en la verkoj de la kreinto de Esperanto, kiu la plej multe laboris por kaj en Esperanto kaj la plej bone konas ĝian spiriton.

5e) Esperantisto estas nomata ĉiu persono, kiu scias kaj uzas la lingvon Esperanto tute egale, por kiaj celoj li ĝin uzas. Apartenado al ia aktiva societo esperantista por ĉiu esperantisto estas rekomendinda, sed ne deviga.

La kongreso estis sekvata de ekskurso al Anglujo, kie D-ro Zamenhof estis oficiale kaj plej gastame akceptata en diversaj urboj de la suda marbordo.

Jam en la jaro 1904^a okazis en marbordaj urboj de Anglujo kaj Francujo kunestoj de ambaŭnaciaj samideanoj, kiel ankaŭ en Barcelono.

18^a Demando: **Kion vi scias pri la II^a Universala Kongreso de Esperanto?**

Respondo: Ĝi okazis en 1906^a (27. Aŭg. — 5. Sept.) en Ĝenevo (Svisujo). La kongrespartoprenantoj komencis diskuti pri la neceso fondi internacian ligon kiel ankaŭ konstantan kongreskomitaton, konsistantan el internacia Organiza Komitato, loka komitato kaj ĝeneralsekretario. Krom proponoj pri propagando, la kongreso esprimis la deziron, ke dum ĉiuj kongresaj kunsidoj nur Esperanto estu parolata. Tio efektive ĉiam okazis, ĉar tute nature estas por la Esperantistoj, klopodante diskonigi sian lingvon kaj prezenti ĝin kiel facilan kaj simplan solvon de l' problemo pri lingvo internacia, doni mem la plej grandan pruvon pri ĝia taŭgo kaj uzi ĝin en siaj interrilatoj, en siaj diskutadoj, ĉu pri ordinaraĵoj ĉu pri teĥnikaj temoj. La kongreso esprimis ankaŭ la deziron, ke la

Lingva Komitato restu definitiva kaj publikigu aldonon al la Universala Vortaro; ĝi dankis al la Lingva Komitato pro ĝia ĝistiam agado. (Raporto pri ekzameno kaj traduko de kelkaj vortradikoj en la „komuna vortaro“ estis diskutata kaj komisiono formiĝis por daŭrigi la laboron kaj ankaŭ ekzameni la proponojn de l' diversaj esperantistoj).

La Centra Oficejo, fondita en Bulonjo, aranĝis inter la I^a kaj II^a kongreso kursojn kaj metis siajn ĉambrojn je l' dispono de kunestoj kaj unuiĝoj; ĝi formis Esperantan bibliotekon kaj arĥivon.

Rilate la propagandon, la kongreso akceptis kelkajn proponojn, i. a., ke la grupoj devas elmeti adresojn en la stacidomojn de siaj urboj. Rekomendinde estas ankaŭ akcenti, ke Esperanto faciligas la studon al fremdlingvaj gramatikoj; esperantistoj devus instrui alilandulojn pri naciaj lingvoj per Esperanto.

La Ruĝa Kruco havus tre grandan utilon per internacia lingvo, kiu ebligus al ĝi helpi dum milito — kiun bedaŭrinde dum ankoraŭ kelka tempo oni eble mal-facile povos eviti — iun ajn soldaton. La kongreso proponis diskonigi Esperanton inter la unuiĝojn de l' Ruĝa Kruco kaj proponis ĝin al la internacia konferenco de l' Ruĝa Kruco en Londono (1907^a).

Krom la agadaj kunsidoj de l' kongreso, okazis 23 apartaj kunestoj de fakanaroj. Same kiel la I^a kongreso donis grandan antaŭenpuŝon al nia afero en Francujo, kiu honoris D-ron Zamenhof oficiale per kruco de l' Honora Legio, la Ĝeneva multe akcelis la progresojn de nia afero en Svisujo kaj Eŭropo ĝenerale.

**19^a Demando: Kion vi scias pri la III^a Univer-
sala Kongreso de Esperanto?**

Respondo: Ĝi okazis en 1907^a (12.—17. Aŭg.) en Kembriĝo ¹⁾ (Anglujo). Inter la diversaj proponoj kaj deziresprimoj de l' kongreso, ni citu jenajn: 1^e) la fondiĝo de Esperantista Marista Ligo estas prikonsentata, kaj ĉiuj esperantistoj havantaj rilatojn kun transoceana trafiko, estas petataj efike subteni tiun unuiĝon; 2^e) la kongreso akceptis la inviton por la sekvanta jaro kunesti en Germanujo; 3^e) la esperantistoj devas uzi kaj utiligi al si la Esperantajn Officejojn, kies aranĝon rekomendis jam la Bulonja kaj Ĝeneva kongresoj; 4^e) la esperantistoj akceptu prove la helpan decimalan sistemon por monrilatoj. S-ro R. de Saussure prezentis tiam en kunsido de la ĵus fondita Internacia Scienca Asocio la spesmilan sistemon, bazitan sur la angla ora funtvaloro. Tiu sistemo iom post iom uziĝis kaj baldaŭ S-ro H. F. Höveler (E. Ĉefeĉ), konata pro siaj bonegaj multlingvaj „ŝlosiloj“, fondis en Londono Ĉekbankon Esperantistan, kies konthavantoj rilatas inter si kaj kun nekonthavantoj pere de transpagiloj aŭ internaciaj ĉekoj, kiuj evitas poŝtelspezojn, perdojn pro kurzaj ŝanĝoj, malfacilaĵojn ĉiuspecajn. La banko havas jam kelkajn centojn da kontuloj, akiras ĉiam pli grandan gravecon kaj faras tre dankindajn servojn al la esperantistoj. Ĝi samtempe utilas al la enkonduko de universala decimala sistemo.

¹⁾ „Dua Kongreso Universala de Esperanto“ (Ofic. Dokumentaro).

La agado de la Lingva Komitato inter la II^a kaj III^a kongresoj konsistis el laboroj pri dubaj tradukoj en la komuna vortaro, preskaŭ pretigitaj, raporto pri propraj nomoj, ekzameno de novaj gramatikaj formoj (amantas, amintas, k. c.), kiujn oni forĵetis kiel senutilan kaj nekleran pliriĉigon, aŭ pli bone multpezigon de l' lingvo. Fine kelkaj Lingvaj Komitatoj estis komisiataj kolekti la Zamenhofajn vortojn netroveblajn en la Universala Vortaro ¹⁾.

La Centra Oficejo estis presiginta la protokolojn de ambaŭ unuaj kongresoj kaj ilin forsendinta al la esperantistoj. Krom sia helpo al la movado ĉe festoj kaj paroladaj vesperoj, ĝi akiris jam 100 broŝurojn kaj volumojn kaj daŭrigis pliriĉigi sian bibliotekon.

Post la sukcesplena kongreso, D-ro Zamenhof estis plej gastame kaj oficiale akceptata en Londono kaj faris en la „Guildhall“ sian trafan paroladon pri „Esperanto kaj patriotismo“:

„ . . . La dua kulpigo, kiun ni ofte devas aŭdi, estas tio, ke ni esperantistoj estas malbonaj patriotoj. Ĉar tiuj esperantistoj, kiuj traktas la Esperantismon kiel ideon, predikas reciprokan justecon kaj fratecon inter la popoloj kaj ĉar laŭ la opinio de la gentaj ŝovinistoj patriotismo konsistas en malamo kontraŭ ĉio, kio ne estas nia, tial ni laŭ ilia opinio estas malbonaj patriotoj, kaj ili diras, ke la esperantistoj ne amas sian patrujon. Kontraŭ tiu ĉi mensoga, malnobla kaj kalumnia kulpigo ni protestas plej energie, ni protestas per ĉiuj fibroj de nia koro. Dum la pseŭdo-patriotismo, t. e. la genta ŝovinismo, estas parto de tiu komuna malamo, kiu ĉion en la mondo detruas, la vera patriotismo estas parto de tiu granda tutmonda amo, kiu ĉion konstruas, konservas kaj feliĉigas. La Esperantismo, kiu predikas amon, kaj la patrio-

¹⁾ „Zamenhofaj vortoj“ (Ofic. Dokumentaro).

tismo, kiu ankaŭ predikas amon, neniam povas esti malamikaj inter si. Ĉiu povas paroli al ni pri ĉiuspeca amo, kaj ni kun danko lin aŭskultos; sed kiam pri amo al la patrujo parolas al ni la ŝovinistoj, tiuj reprezentantoj de abomeninda malamo, tiuj mal-lumaj demonoj, kiuj ne sole inter la landoj, sed ankaŭ en sia propra patrujo konstante instigas homon kontraŭ homo — tiam ni kun la plej granda indigno nin deturnas. Vi, nigraj semantoj de mal-paco, parolu nur pri malamo al ĉio, kio ne estas via, parolu pri egoismo, sed neniam uzu la vorton „amo,“ ĉar en via buŝo la sankta vorto „amo“ malpuriĝas.

Vi staras nun antaŭ miaj okuloj, mia kara Litovujo, mia mal-feliĉa patrujo, kiun mi neniam povas forgesi, kvankam mi forlasis vin kiel juna knabo. Vi, kiun mi ofte vidas en miaj songoj, vi, kiun nenia alia parto de la tero iam povos anstataŭi en mia koro, vi atestu, kiu vin pli multe, pli kore kaj pli sincere amas: ĉu mi idea esperantisto, kiu revis pri frateco inter ĉiuj viaj loĝantoj, kvankam mi devis bedaŭrinde forlasi vin, simile al multaj centoj da miloj da aliaj viaj filoj — aŭ ĉu tiuj personoj, kiuj deziras, ke vi apartenu nur al ili, kaj ĉiuj aliaj viaj filoj estu rigardataj kiel fremduloj aŭ sklavoj. Ho patriotismo, patriotismo, kiam fine la homoj lernos kompreni ĝuste vian sencon! Kiam via sankta nomo ĉesos esti armilo en la manoj de diversaj malhonestuloj! Kiam fine ĉiu homo ricevos la rajton kaj la eblon algluiĝi per sia tuta koro al tiu peco da tero, kiu lin naskis!

Longe daŭros ankoraŭ malluma nokto sur la tero, sed ne eterne ĝi daŭros. Venos iam la tempo, kiam la homoj ĉesos esti lupoj unuj kontraŭ aliaj. Anstataŭ konstante batali inter si, elŝiri la patrujon unuj al la aliaj, perforte altrudi al si reciproke siajn lingvojn kaj morojn, ili vivos inter si pace kaj frate, en plena interkonsento ili laboros sur la tero, sur kiu ili vivas, kaj kontraŭ tiuj krudaj fortoj de la naturo, kiuj ilin ĉiujn egale atakas. Kaj kune kaj interkonsente ili celados ĉiuj al unu vero, al unu feliĉo. Kaj se iam venos tiu feliĉa tempo, ĝi estos la frukto de konstanta kaj senlaca laborado de tiuj homoj, kiujn ni vidas nun en ĉi tiu ĉambr-ego kaj kies nomo, ankoraŭ tre malmulte konata kaj tre malmulte ŝatata, estas „Esperantistoj“.

Ekster la ĉi supraj agadaj kunsidoj okazis 29 fakaj kunestoj. De post tiu tre bela kaj tre sukcesplena kongreso, Esperanto faris tre grandajn progresojn en Anglujo, kiu posedas nun tre potenca nacia asocion kun filioj en siaj vastaj kolonioj.

20^a Demando: Kion vi scias pri la IV^a Univer-
sala Kongreso de Esperanto?

Respondo: La IV^a kongreso okazis en 1908^a (17. — 22. Aŭg.) en Dresdno (Germanujo). Dum siaj agadaj kunsidoj la kongreso manifestis sian plenan konfidon al la Lingva Komitato kiel al la nur de kelkaj monatoj elektita Akademio, ke ili gardos la fundamentajn principojn de la lingvo kaj kontrolos ĝian evoluon; ĝi ankaŭ deziras, ke ĉiuj asocioj kaj grupoj esprimu tian saman konfidon.

Poste venas la interrilatoj kun la Delegitaro, pri kies rolo kaj rezultatoj ni parolos pli malsupre. (Vidu resp. 49^{an}.)

Pro tio, ke la L. K.'anoj loĝas malproksime unu de alia kaj estas malfacile rapide ekzameni demandon, la Lingva Komitato elektis Akademion, konsistantan nur el 18 anoj. 9 el ili estis tiam elektataj (1^{an} de Aŭg. 1908^a). (Vidu respondon 27^{an}.)

Krom la agadaj kunsidoj okazis 31 fakaj kunestoj.

La Dresdena kongreso, protektita de l' reĝo de Saksujo kaj bonvole salutata de l' germana imperiestro, signas rimarkindan epokon de la Esperanta movado, la epokon de la oficialaj aproboj. Krom la belaj festoj, simile kiel en la aliaj kongresoj, profesiaj aktoroj pre-

zantis en la reĝa operdomo de Dresdeno la de nia Majstro rimarkinde kaj belverse tradukitan Goeth'an „Ifigenio en Taŭrido“. Tiu mirinde bela prezento, kiu komprenebligis la belajn esprimatajn sentojn al riprezentantoj de pli ol 30 malsamaj lingvoj, aŭskultantaj tiujn perfekte elparolatajn, harmoniajn kaj enhavplenajn versojn kvazaŭ ili estus verkitaj en ilia gepatra lingvo; la tuto faris sur ĉiun ĉeestanton neforgeseblan impreson. La mondliteraturo revita de Goethe efektiviĝis jam de longe per Esperanto, nun efektiviĝis la mondteatro.

21^a Demando: **Kion vi scias pri la V^a Universala Kongreso de Esperanto?**

Respondo: Ĝi okazis en 1909^a (5.—11. Sept.) en Barcelono (Hispanujo) sub la oficiala protekto de l' reĝo.

Inter la IV^a kaj V^a kongreso, la Akademio, sekve de oftaj demandoj kaj proponoj pri ĉiuj punktoj de la lingvo kaj dezirante definitive solvi la demandon, decidis interkonsente kun D-ro Zamenhof remeti la tutan lingvon sur la tablon por esplori, kio estas aŭ ne konforma al ĝiaj principoj. Ĉiuj proponoj pri reformoj aŭ ŝanĝoj estis rifuzataj, sed la Akademio unuanime aprobis la proponojn pri konsiloj por elekto de novaj vortoj kaj pri starigo de principoj de derivado. Cetere la Akademio decidis, laŭ propono de S-ro Prof-ro Th. Cart, fondi premiojn por la plej bonaj verkoj en Esperanto.

La periodo inter la 4^a kaj 5^a kongresoj estis tre grava por la movado. Aperis „Oficiala Aldono al la

Universala Vortaro", publikigita en 1909^a en lingvoj Esperanto, franca, angla, germana, itala, rusa kaj pola.

Tiu aldono estis tamen netute inda esti oficialigata, ĉar inter ĝiaj 800 vortoj estas kelkaj, kiujn oni tre malofte eĉ neniam renkontis nek renkontas en bonaj verkaĵoj. Ŝajnas, ke multaj L. K.'anoj estis multe tro indulgaj aŭ indiferentaj kaj ne plene plenumis sian oficon gardi la lingvon. La metodo uzita estas eble la plej bona, sed nur kondiĉe, ke la kunlaborantoj havas vere lingvistikajn konojn kaj pravan komprenon pri la spirito de Esperanto, kaj pridubeble estas, ĉu ĉiuj L. K.'anoj estas tiaj! (Vidu demandon 26^{an}.)

La V^a kongreso de Esperanto esprimis la deziron, ke la diverslandaj societoj por la propagando de Esperanto kreu per proporcia balotado, Internacian Konsilantaron, por zorgi pri la financaj rimedoj de niaj oficialaj institucioj (Lingva Komitato kaj Konstanta Komitato de la Kongresoj). En tiun konsilantaron oni elektos unu anon por mil anoj de propagandaj societoj.

Same kiel la Germanoj dum la antaŭa kongreso prezentis al siaj alilandaj samideanoj unu el siaj plej valoraj naciaj teatraĵoj, same Hispanujo prezentis profundsentan teatraĵon „Mistero de Doloro“ de l' fama kataluna poeto Gail. La agado, kun forta nacia koloro kaj tamen homsentoj ĉieaj, forte impresis la ĉeestantojn.

22^a Demando: Kion vi scias pri la VI^a Universala Kongreso de Esperanto?

Respondo: Ĝi okazis en 1910^a (14.—20. Aug.) en Washington (Usono).

Lingva Komitato. S-roj Bein, Moch kaj Schröder, subkomitato pri la propraj nomoj, definitive starigis

liston, kiu estas represita en la Oficiala Gazeto kaj en aparta broŝuro. Tiu listo ne estas deviga; „oni nur celis, per tiu publikigo gvidi la publikon, al kiu apartenas «se ĝi deziras, ekprovi tiujn novajn formojn, ilin eksperimenti kaj konstante uzi, se ĝi trovos ilin praktikaj.»“¹⁾

S-ro de Saussure klarigas la de li sekvatan metodon koncerne la teĥnikan vortaron, kaj siajn intencojn. Kiel bazon de laboro, li prenis la iom malnovan sed solan multlingvan vortaron teĥnikan de S-roj Verax, Fruictier kaj Mann, uzante ankaŭ la antaŭ nelonge aperintan Teĥnikan Vortaron de S-ro Verax. Plie, la Scienca Asocio starigis dum la V^a Kongreso specialan sciencan kaj teĥnikan komitaton por verki konsilaron pri la verkado de la novaj sciencaj kaj teĥnikaj vortoj kaj de vortaro de puraj sciencoj. Raporto pri la unua parto de ĝia laboro publikiĝis en la Scienca Revuo (fino de 1910^a). Propono de S-ino Hankel, ke la Lingva Komitato petu la kunlaboradon de D-ro Zamenhof por verki gramatikon pri Esperanto, iom pli detalan ol la „Fundamento“, estis juĝata trofrua paŝo, ĉar deviga plena gramatiko estus nur malutila²⁾. S-ro de

1) Tiu listo estas cetere neaprobinda, ĉar ĝi ne estas laŭfundamenta.

2) D-ro Zamenhof opinias (Kunsidoj de la Lingva Komitato dum la Washington'a kongreso), ke ni ne devas tro frue enkatenigi nian lingvon, ke afero, kiu hodiaŭ ŝajnas al ni bona, povas morgaŭ ŝajni nebona, kaj ke sekve pli bone estas, ke ni restu sur la fundamento de niaj dek ses reguloj, kaj lasu ian elastecon al la lingvo, pri ĉiuj ceteraj punktoj. . . . D-ro Zamenhof konsilas, ke la

Saussure (Akademiano kaj direktoro de la sekcio por teĥnika vortaro) prezentis al la Akademio proponon pri la derivado en Esperanto¹⁾.

Dum la jaro, la sekcio pri komuna vortaro publikigis „la Unuan Oficialan Aldonon al Universala Vortaro“²⁾.

Oficiala Gazeto. „La Sesa Kongreso memorigas al ĉiuj societoj kaj grupoj, ke la abono al la Oficiala Gazeto estas unu el la plej bonaj rimedoj por helpi finance la oficialajn instituciojn de Esperanto, kaj por esti regule informata pri iliaj laboroj.“³⁾

Internacia Konsilantaro, difinita por zorgi pri la financaj rimedoj de niaj oficialaj institucioj, Lingva Komitato kaj Konstanta Komitato de la Kongresoj,

verkistoj de gramatikoj antaŭ ĉio represu la dek ses regulojn kaj diru, ke tio estas la gramatiko. Poste ili presu sub la titolo „Komentario“ diversajn komentariojn pli-malpli detalajn, sed la oficiala parto estu nur la dek ses reguloj. (Vidu: Oficiala Gazeto N° 26^a paĝoj 112 kaj 114.).

1) „La logika bazo de vortfarado en Esperanto“, tre rekomendinda scienca broŝuro, kies aŭtoro starigas du principojn tre atentindajn.

a) Principo de neceso: En konstruon de vorto oni devas enkonduki ĉiujn vortradikojn, afiksojn kaj finiĝon necesajn por esprimi klare kaj plene la ideon reprezentotan de tiu vorto.

b) Principo de sufiĉo: Oni devas kiel eble plej multe eviti dufojan ripeton de la sama ideo en la sama vorto, kaj oni ne devas enkonduki en la vorton fremdajn ideojn ne entenatajn en la ideo esprimota.

²⁾ Vidu rimarkon sur paĝo 31^a.

³⁾ Decido de la VI^a kongreso (vidu: Ofic. Gaz. N° 26. paĝo 140.).

estis definitive starigata. La diversaj landoj elektis post la kongreso siajn riprezentantojn (unu po mil anoj de la propagandoj asocioj).

Volapük. La VI^a kongreso decidis, unue: ke, ĉar S-ro Schleyer ĉiam havis la estimon de la esperantistoj, ne estas sufiĉa preteksto por ĝin esprimi denove speciale; due: ke ne konvenas nomi la Sesan Kongreson la Naŭa Internacia (pro la tri okazintaj Volapük'aj kongresoj — vidu noton sur paĝo 10^a).

Dek ses registaroj sendis delegitojn al la Washington'a kongreso¹).

23^a Demando: **Kio estas kongreso?**

Respondo: Kongreso estas kunesto de diverslandaj samcelantoj, ĝojaj sin revidi aŭ ekkoni reciproke, deziraj partopreni en tiuj grandaj festoj de l'homaro, de l'vera homaro neapartigita de lingvaj bariloj, gvidata de l'samaj sentoj kaj kuniganta siajn fortojn por la akiro al alta idealo, antaŭe utopio kaj jam fakto, sur kiu estas eble bazi plej grandajn esperojn. Kongreso estas do vere festo de l'interna ideo de Esperantismo, kiun ni denove pli malsupre priparolos (vidu respondon 50^{an}). Kongreso fine celas ankaŭ havigi okazon al la anoj de la diversaj internaciaj unuiĝoj aŭ komitatoj interparoli pri siaj aferoj, kaj precipe ĝi celas doni objektivan lecionon al la neesperantista publiko.

¹) La VII^a kongreso okazos en 1911^a (20.—27. Aŭg.) en Antverpeno.

Deklaracio pri neŭtraleco de la kongresoj de Esperanto (akceptita de la II^a kongreso).

La Komitato elektita en Bulonjo por organizi la duan kongreson zorgis de la komenco, por ke tiu kongreso estu malfermata al ĉiuj personoj, kiuj povas esti nomataj esperantistoj, laŭ la deklaracio de Bulonjo pri la esenco kaj neŭtraleco de Esperanto, t. e. al „ĉiuj personoj, kiuj scias kaj uzas la lingvon Esperanto, tute egale por kia celo ili ĝin uzas“.

Aliparte, certe estas, ke la ĝenerala alpreno de helpa lingvo internacia havos, eble nur post longa tempo, gravajn kaj tre fruktoportajn konsekvencojn por la vivo de la popoloj, en la politika, religia kaj sociala kampoj.

Tiu vero inspiris de l' komenco nian Majstron, D-ron Zamenhof, kaj ĉiam subtenis lin dum la malfacila batalado kaj oferoj, el kiuj konsistis lia tuta ĝisnuna vivo. Tiun saman ideon li prezentis al la mondo en la famaj poezioj, kiujn ĉiu esperantisto konas kaj admiras.

Sed certe estas ankaŭ, ke tiuj konsekvencoj estas atingeblaj nur per grandaj aliformigoj de la nunaj institucioj kaj moroj. Pri tiaj ŝanĝoj, oni povas opini tri diversmaniere, kaj ilia nuntempa esploro povus do naski nedezirindajn diskutojn kaj malkonsentojn inter la esperantistoj, kies ĉefa bezono estas unueco, por la venko de ilia kara lingvo.

Pro tio, la organizintoj de tiu ĉi kongreso, konsiderante, ke ĝia programo ne devas permesi la diskuton de politikaj, religiaj kaj socialaj demandoj, konigis tiujn kondiĉojn laŭ la peto de D-ro Zamenhof mem, al ĉiuj personoj, kiuj petis klarigojn en tiu rilato. Kompreneble, tio ne malhelpos la esploron de utilaj aplikadoj, jam faritaj aŭ ankoraŭ fareblaj, de Esperanto al la sociala vivo, kies direkton la registaroj ne kutimas rezervi al si: oni povos do preparoli en la Kongreso ekzemple, la demandojn pri Esperanto ĉe la blinduloj, stenografiistoj, instruistoj, komercistoj, industriistoj, laboristoj, ĉe la Ruĝa Kruco, k. c., k. c. Sed la prezidanto devos nepre rifuzi la parolon al ĉiuj, kiuj deziras trakti la pli supre aluditajn temojn kaj haltigi la oratorojn, kiuj enirus

iun el tiuj nepermesitaj kampoj. Tamen, por ebligi al la kongresanoj, kiuj interesiĝas pri unu aŭ alia el tiuj demandoj, ilin preparoli inter si en privataj kunsidoj, la Komitato zorgis, por ke ili povu disponi ĉambrojn, kien ili kunvenos laŭ deziro. La kunvenaj lokoj kaj horoj, elektitaj de ĉia tiel formiĝinta grupo, estos oficiale sciigataj.

24^a Demando: Ĉu kongreso rajtas fari decidojn? Se jes, laŭ kiuj kondiĉoj?

Respondo: Kongreso, ne estante kunsido de delegitoj, ne rajtas fari decidojn sed nur esprimi dezirojn, fari proponojn, prezentotajn al la aprobo de la diversnaciaj asocioj kaj grupoj.

Ĉu estus pli bone, se ne nur personoj posedantaj la necesan monon por fari la vojaĝon al la kongresurbo sed ankaŭ kaj almenaŭ delegitoj de la esperantistaro kunestus en tiaj okazoj, tio estas ankoraŭ nerespondita demando, kies solvon nur estonteco donos al ni (eble jam la Antverpena kongreso).

Propono de D^{ro} Zamenhof pri la organizo de niaj Kongresoj. Internacia esperantista kongreso estas antaŭ ĉio festo de la esperantismo kaj propaganda manifestado. Sed krom tio ĝi havas (aŭ almenaŭ devus havi) ankoraŭ alian tre gravan rolon: diskuti kaj decidi pri ĉiuj demandoj, kiuj koncernas nian tutan aferon kaj ne povas esti solvataj de apartaj personoj, societoj aŭ institucioj esperantistaj.

Ĉiu esperantisto estas homo libera, kaj neniu havas la devon partopreni en ia komuna esperantista entrepreno; sed la plimulto de la esperantistoj havas la deziron tion fari, ĉar ili konscias tre bone, ke Esperanto prosperos nur tiam, kiam ni laboros kune;

tial apartaj personoj kuniĝas en grupojn kaj societojn, kaj la grupoj kaj societoj devas interkomunikiĝi, por preparoli kaj aranĝi entreprenojn komunajn. Tiel longe, kiel ni tion ne havos, ni ĉiam estos tute senfortaj, ĉar ĉiufoje, kiam aperos la neceso fari ian laboron komunan, troviĝos neniam plenumantoj; ĉiu aparta persono aŭ societo diros: „mi estas tro malforta aŭ ne sufiĉe aŭtoritata“, aŭ „mi ne volas labori sola por la tuta esperantistaro, ĉar eble oni povus rekompenci min nur per atakado aŭ nekomprene de miaj bonaj intencoj“. Se ni ne volas esti tute senfortaj, la esperantistaj grupoj kaj societoj devas en orda maniero, per rajtigitaj delegitoj, periode preparoli kaj aranĝi ĉiujn necesajn komunajn entreprenojn. La plej bonan rimedon por tio prezentas niaj internaciaj kongresoj.

Ĉar ĉiu esperantisto estas homo libera, neniu havas ankaŭ la devon alkonformiĝi sin al la volo kaj opinio de ĉiuj aliaj esperantistoj (se li nur ne ŝanĝas la lingvon laŭ sia bontrovo kaj ne perdas per tio la rajton sin nomi esperantisto); sed la plimulto de la esperantistoj havas la deziron alkonformiĝi sin al la volo kaj opinio de ĉiuj aliaj, ĉar ili konscias tre bone, ke nia afero postulas antaŭ ĉio plenan unuecon kaj Esperanto progresos nur tiam, kiam siajn proprajn kapricojn, dezirojn aŭ opiniojn ĉiu esperantisto submetos al la deziro kaj opinio de la plimulto. Tial estas necese, ke pro ĉiu aperanta demando ni havu la eblon scii la veran opinion de la plimulto. Tiel longe, kiel ni tion ne havos, al ni ĉiam minacos anarĥio, ĉiam troviĝos personoj, kiuj diros, ke nur ilia opinio estas la opinio de la plimulto kaj ke ĉia alia opinio estas nur maljusta altrudo aŭ provo de regado. Se ni deziras, ke la esperantistoj laboru en plena unueco, ni devas, de tempo al tempo, en orda maniero, ankaŭ per rajtigitaj delegitoj, esplori kaj publike klarigi pri diversaj aperantaj demandoj la deziron kaj opinion de la plimulto, kaj por tio ankaŭ la plej bonan rimedon prezentas niaj internaciaj kongresoj.

Bedaŭrinde ĝis nun niaj kongresoj ne povis plenumi sian agadaron, ĉar ili ne estis organizitaj kaj ne havis la eblon aranĝi aŭtoritatan voĉdonadon. Ni povis decidi nur pri demandoj plej

malgravaj, kiujn oni povis solvi per aklamoj; pri ĉio pli grava, pri kio la opinioj ne estis egalaj, ni nenion povis decidi, ĉar niaj decidoj, faritaj ne de orde elektitaj delegitoj, havus nenian valoron en la okuloj de la esperantistoj.

Por meti finon al tiu stato kaj doni al niaj kongresoj la eblon labori kun klaraj rezultatoj, mi proponas, ke oni enportu la mal-supre donitan aldonon¹⁾ en la regularon de niaj kongresoj.

Ĉar ni ne havas ankoraŭ ian aŭtoritatan institucion, kiu povus pli rajte decidi pri mia propono, tial mi prezentas mian proponon al la Konstanta Komitato de la Kongresoj. Se ĝi aprobas mian proponon, tiam mi petas, ke ĝi publikigu sian decidon kiel eble plej baldaŭ en la Oficiala Gazeto, por ke al la Antverpena Kongreso ĉiuj esperantistoj povu jam prepariĝi laŭ la nova ordo.

L. L. Zamenhof.

¹⁾ La aldonon legu en la „Oficiala Gazeto“ de Februaro 1911^a.

III. Lingvaj organizaĵoj.

25^a Demando: **Kiujn organizaĵojn havas Esperanto rilate la lingvon?**

Respondo: La lingvaj organizaĵoj estas la Lingva Komitato kaj la Akademio.

26^a Demando: **Kio estas la Lingva Komitato? Ĝia rolo?**

Respondo: La Lingva Komitato, fondita dum la Bulonja kongreso kaj definitive starigita la sekvintan jaron en Ĝenevo, konsistas el proksimume 150 esperantistoj el multaj landoj, ĝenerale personoj scipovantaj diversajn lingvojn, kapablaj kaj pretaj helpi en la lingvaj laboroj de l'komitato. La komitatanoj elektas¹⁾ mem la kandidatojn proponitajn de l' Akademio. La kandidatoj estas prezentataj de jamaj anoj, de grupoj, asocioj aŭ . . . de la kandidatoj mem.

Ke tiu lasta metodo ne estas la plej bona, tio estas evidenta, tial proponite estas, ke estu akceptataj kiel kandidatoj nur esperantistoj proponataj de naciaj asocioj. (Tion jam proponis en Washington la germana kaj holanda asocioj.) Tre malfacile estas ankaŭ por Lingva Komitatano voĉdoni pri alilandaj kandidatoj, kiujn li tre ofte tute nesufiĉe konas. La regularo de la Lingva Komitato bezonas ja reformon, sed tiu reformo estas tre malfacila kaj postulas la klopodojn de multaj.

¹⁾ „Fundamentaj Dokumentoj de la Esperantista Lingva Komitato (Oficiala Dokumentaro).

S-ro Boirac (Raporto al la VI^a kongreso) skribas: „Pri tiu lasta elekto (de Lingvaj Komitatoj), kelkaj personoj esprimis la opiniojn, ke la nombro de la L. K.'anoj estas tro granda, ke la kandidatoj ne devus havi la rajton proponi sin mem, sed ke ili devus esti proponataj nur de gravaj naciaj societoj aŭ de societoj de specialistoj, ke la novaj Lingvaj Komitatoj ne devus esti elektitaj de la malnovaj anoj sed de la tuta esperantistaro, ke nune oni elektas personojn, kiujn oni ne konas, k. t. p. Oni povas respondi al tiuj rimarkoj, ke la kandidatproponoj estas unue esplorataj de la Akademio, kiu faras unuan elektadon, konservas nur la plej indajn, kaj ke poste ĉiuj titoloj de la kandidatoj estas publikigataj en Oficiala Gazeto, kie ĉiu L. K.'ano povas ilin legi kaj tiel havi precizan opinion pri la lingva valoro de la kandidatoj. Kaj mi ankaŭ povas diri, ke la regularo de nia L. K. ne estas netuŝebla, kaj ke oni ĉiumomente estas preta esplori ŝanĝproponojn kaj ilin prezenti al la aprobo de la Komitato.“

S-ro Chavet (Kunsido de la L. K. en Washington) al la demando de S-ro Mann, ĉu la anoj de la L. K. estas efektive lingvaj kompetentuloj aŭ nur anaro, el kiu oni povas ĉerpi kunlaborantojn por specialaj esploroj, respondas, ke laŭ la penso de la personoj, kiuj starigis la regularon de la Komitato, tiu Komitato estas nur granda konsulta Komitato, kiu povas esti tre multnombra, kaj kies ĉefaj taskoj estas elekti la Akademianojn kaj la novajn L. K.'anojn, subskribi la proponojn al la Akademio kaj akcepti aŭ malakcepti la decidojn de tiu Akademio. La Akademio sola estas devige grupo de lingvistoj. La Lingva Komitato povas esti ia kribrilo inter la Akademio kaj la tuta esperantistaro.

Responde je aliaj demandoj S-ro Chavet diras, ke la naciaj asocioj havas plenan rajton fari kandidatproponojn, sed ke ĝis nun ili ne sufiĉe uzis tiun rajton.

„La tasko de la Lingva Komitato¹⁾ estas zorgi pri la konservado de la fundamentaj principoj de la

¹⁾ „IV^a Universala Kongreso de Esperanto“ (Oficiala Dokumentaro paĝo 26a).

lingvo kaj kontroli ĝian evoluon. Ĝi do esploras ĉiujn lingvajn demandojn kaj solvas ilin laŭ la suprediritaj principoj. Neniel la Fundamento nek la Lingva Komitato povas esti baro por la normala evoluo de l'lingvo, kiun, kontraŭe, ili certigas."

27^a Demando: Kio estas Akademio? Ĝia rolo?

Respondo: „Por forigi¹⁾ la malutilojn de la grandnombreco de la Lingva Komitato, la prezidanto prezentis al la Lingvakomitatoj projekton de reorganizo de la komitato — ĝian dupartigon — formante en ĝi konstantan superan komisionon aŭ Akademion el 18 membroj. Laŭ tiu ĉi projekto, ĉiuj komitatanoj havas egalan rajton (kiel la Lingvakomitatoj) elekti novajn membrojn, baloti membrojn de la Akademio, esti balotataj en ĝin, proponi demandojn kaj diskuti la proponitajn temojn, sed nur la Akademio decidas, kun tiu rezervo tamen, ke la plena Lingva Komitato povas ĉiam postuli duan pridiskuton kaj en tiu okazo eldiri la finan decidon.“ Nune la Akademio konsistas el 14 anoj kaj estas estrata de Rektoro Boirac (Prezidanto), D-roj Bein kaj Mybs (Vicprezidantoj); 4 pliaj Akademianoj estas do ankoraŭ elekteblaj. Estas fonditaj kvar konstantaj sekcioj: a) por la gramatiko, b) por la komuna vortaro, c) por la teĥnika vortaro kaj d) por la internaj kaj ĉiuj aliaj aferoj. „Trankvile kaj firme, laŭ la konsilo de nia Majstro“, aldonas D-ro Bein, „Esperantistoj, ni povas iri nian vojon“.

¹⁾ Raporto de D-ro Bein dum la IV^a Universala Kongreso de Esperanto.

Ĉiu esperantisto deziranta esplorigi demandon per la Akademio devas subskribigi sian peton de almenaŭ 5 Lingvakomitatoj.

Kiel mi jam rimarkigis pri la regularo de l' Lingva Komitato, ankaŭ tiu de la Akademio ne estas perfekta, ĉar ne ekzistas ia paragrafo pri la limtempo por respondoj je demandoj faritaj laŭ leĝo, kaj tial multaj esperantistoj malkontentaj opinias sian laboron vana, ĉar neatentata, kaj koleras, eble iom rajte. Sed aliflanke ili forgesas, ke tiuj komitatoj estas personoj kun profesio, okupataj multe de tiu profesio mem, kaj kiuj laboras dum sia libera tempo por Esperanto sen ia kompenso, nur pro la ideo. Cetere tro granda rapideco ĝenerale parte de ambaŭ institucioj estus, laŭ mia opinio, tre granda eraro, kiu povus kaŭzi neripareblan malbonon. Se ni konscias pri la alta valoro de Internacia Lingvo, pri la longaj klopodoj faritaj ĝis kiam prezentigis taŭga solvo de tiu grava demando, se ni konscias plie pri la malfacileco konvinki la skeptikan mondon, pri la graveco de ĉiu paŝo por la estonto, ni devas preferi iri malrapide ol tro rapide, ĉar la estonto estas nia kaj precipe ĉar la lingvo tia, kia ĝi estas, plene sufiĉas por niaj ĉiutagaj kiel ankaŭ sciencaj bezonoj. Esperinde estas, ke pri la tehnikaj vortaroj, ĉiuj kunlaborantoj estos pli severaj ol pri la „Unua Oficiala Aldono al Universala Vortaro“, kiu bezonas tre severan revizion, por ke oni ne devu penti poste pri tro granda deziro montri, ke oni ion faras. Ne laborkvanto estas la ĉefa afero sed laborkvalito. Alia punkto estas, ke malmultaj esperantistoj konas la Oficialan Dokumentaron, kaj sekve preskaŭ nenion scias pri la Lingva Komitato kaj la Akademio.

Certe tiuj institucioj estas ne perfektaj kaj bezonas internan reformon, sed ni provu ilin reformi ne kun la malamika intenco detruu sed kun la favora sento anstataŭi malplibonon per plibono, sen skuo, sen rompo.

Nun la Akademio konsistas el:

D-ro L. Zamenhof, honora prezidanto
Rektoro Boirac, efektiva „

- S-ro D-ro Bein } vicprezidantoj.
" D-ro E. Mybs }
" Prof-ro Th. Cart, direktoro de l' sekcio por la komuna vortaro
" Grabowski, " " " " gramatiko
" Prof-ro R. de Saussure, " " " " teĥnika vortaro
" G. Moch, " " " " internaj aferoj
" Nylen
" Villanueva
" Ellis
" Evstifeieff
" Wackrill
" Lengyel
" Inglada.

N. B. La Akademio kaj Lingva Komitato akceptis proponon de D-ro Mybs pri averto, dissendota al la kandidatoj en la Lingvan Komitaton. Jen ĝia teksto: „Oni memorigas, ke elektante iun membro de la Lingva Komitato, oni intencas postuli de li efektivan laboradon, kiam estos necese, kaj ne doni al li nur honoran titolon. Oni insiste petas, ke la Lingvaj Komitatanoj neniam uzu tiun titolon por reklama celo, ĉar tia malbonuzo povus tre malutili la aŭtoritaton de la Lingva Komitato.“ (Vidu raporton de S-ro K. Bein dum la IV^a internacia kongreso.)

28^a Demando: Kiamaniere egala internacia parol- kaj esprimmaniero estas celata kaj atingata? (Esperantaj ekzamenoj.)

Respondo: La internaciaj kongresoj jam multe utilas pri vere internacia, egala parol- kaj esprimmaniero, kiel la literaturo kaj ĉiuj diverslingvaj gazetoj, sed por starigi difinitan normon inter la esperantistoj kaj precipe konsiderante la baldaŭan neceson liveri al regnaj lernejoj instruantojn de Esperanto kaj ankaŭ por eviti eblan fuŝadon en la afero, multaj naciaj asocioj starigis

ekzamenojn. Germanujo unue ne volis, sed fine vidinte ilian neceson kaj grandan utilon je diversaj vidpunktoj, la Germana Esperanto-Asocio komisiis Ekzamenan Komitaton, kiu ellaboris regularon kun tri ekzamenoj: elementa, supera kaj speciala, por akiro de atesto pri lernado, lingva kapableco kaj instrua kapableco, uzante por tio la francan kaj anglan regularojn. Ĝi proponas ĝin al la esperantistaro por interkonsento inter la naciaj asocioj, por ke la normo estu laŭeble same alta ĉie.

Krom tio la Ekzamena Komitato de Germana Esperanto-Asocio ricevis, dum la Washington'a kongreso, la komision kolekti el diversaj landoj demandojn pri punktoj ĝramatikaj aŭ sintaksaj de Esperanto kaj post kribrigo ilin transsendi al nia Majstro, kiu respondos tiujn demandojn en la Oficiala Gazeto Esperantista, ne kiel decidon sed opinion, kiun ja ĉiuj esperantistoj certe ŝategos ekkoni.

IV. Nelingvaj organizaĵoj.

29^a Demando: **Ĉu ekzistas administrado de Esperanto?**

Respondo: La funkciigo de nia movado estas tiom multlabora, ke administrado (pri ĉio ne koncernanta la lingvon mem) estas necesa. Tiu lasta konsistas el la Centra Oficejo Esperantista kaj la Konstanta Komitato de l' Kongresoj.

30^a Demando: **Kio estas la Centra Oficejo? Kion ĝi faras kaj kiel ĝi vivas?**

Respondo: La Centra Oficejo estas sekretario de D-ro Zamenhof, de la Akademio, de l' Lingva Komitato, de l' Konstanta Komitato, t. e. de la lingva kaj negoca administrado de la movado, kaj eldonas la organon de tiuj institucioj, la „Oficiala Gazeto Esperantista“, administratan de la Centra Oficejo kaj redaktatan sub la kontrolo de la ĝenerala sekretario de la Konstanta Kongresa Komitato kaj de la sekretario de la Centra Oficejo.

D-ro Zamenhof donis pri la Centra Oficejo jenan klarigon:

„El leteroj kaj gazetaj artikoloj mi vidas, ke kelkaj esperantistoj ne ĝuste komprenas la esencon de la Centra Oficejo kaj ili

pensas, ke mi propravole fondis ian novan leĝdonantan komitaton. Tial mi devas iom klarigi la aferon.

La Centra Oficejo ne estas ia leĝdonanta komitato, ĝi estas simple oficejo, ĝi estas simple loko, en kiu koncentriĝas la laboroj de la du komitatoj, kreitaj de la Bulonja kongreso. La kongreso kreis provizoran Lingvan Komitaton kaj provizoran Organizan Komitaton, sed ĝi donis neniajn monajn rimedojn, por ebligi al la ambaŭ komitatoj sukcesan laboradon; tiam troviĝis sindonaj kaj malavaraĵoj esperantistoj, kiuj el sia propra poŝo donis (almenaŭ por la unua tempo) la necesan monon, luis apartan loĝejon, en kiu povis koncentriĝi la laboroj de la ambaŭ komitatoj, ĉiuj dokumentoj, ĉiuj leteroj, irantaj al diritaj komitatoj kaj de la komitatoj, ili ankaŭ difinis kelkan salajron por aparta sekretario, kiu — kun konsento de la prezidantoj de ambaŭ komitatoj — devas plenumadi la necesajn korespondadon, registradon k. t. p. Sekve la Centra Oficejo estas ne ia memstara leĝdonanta institucio, sed nur simple helpa oficejo por la ambaŭ komitatoj kreitaj de la kongreso.

Mi devas diri ankoraŭ kelkajn vortojn pri mia persona rilato al la ambaŭ komitatoj. Pro la nunaj cirkonstancoj en mia patrujo, kiu iafoje por longa tempo detranĉas min de la tuta mondo esperantista, kaj parte ankaŭ pro la stato de mia sano, kiu nun jam ne permesas al mi tiel multe labori eksterprofesie, kiel antaŭe, mi ne povas nun aktive partoprenadi en la laboroj de la ambaŭ komitatoj elektitaj de la kongreso, kaj tial mi petas, ke kun ĉio koncernanta la agadon de la komitatoj, oni sin turnu ne al mi, sed al la prezidantoj de la diritaj komitatoj, nome:

- a) Por la Lingva Komitato al S-ro Rektoro Boirac;
- b) Por la Organiza Komitato al S-ro Generalo Sebert."

(17. Febr. 1906.)

Tiu tasko estas granda kaj malfacile plenumbla, precipe se oni konsideras, ke estas por ĝia funkciigo neniu buĝeto krom la helpemo de apartaj esperantistoj. Dum la Barcelona kongreso oni jam proponis formi financan konsilantaron, kiu ekzamenus, kiamaniere la naciaj asocioj kaj la aliaj oficialaj institucioj povas

helpi la Centran Oficejon. Ŝajnas, ke ĝis nun la esperantistaro ne sufiĉe konsciis pri la granda laboro de tiu oficejo kaj ĝia graveco por la mondo. La baldaŭa estonto devos trovi rimedon por provizi tiun oficejon je sufiĉaj monrimedoj. Ĝi utilas al la tuta esperantistaro, kiu siaflanke devas zorgi pri ĝi. Unu el tiuj rimedoj estas grandara abono je la Oficiala Gazeto, rimedo kies bonega efiko estus, ke pli multaj konus la faratajn kaj farotajn laborojn, havus sekve pli grandan intereson al la oficejo kaj multe pli volonte subtenus ĝin.

31^a Demando: Kiu estas la Konstanta Komitato de l' Kongresoj? Ĝia rolo?

Respondo: La Konstanta Komitato de l' Kongresoj, kiel ĝia nomo montras, havas kiel taskon interkonsenti kun la loka komitato pri la organizo de l' kongresoj, prizorgas la starigon de tagordo kaj aranĝas ĉiujn kongresajn nelingvajn aferojn, kiuj rilatas la tutan movadon. Ĝi konsistas el po du anoj de la Kongresaj Komitatoj de l' du lastaj kaj de l' okazonta kongresoj, kun prezidanto kaj ĝenerala sekretario elektataj ĉiujare de l' kongreso mem, kaj sekve balotiĝas ĉiujare po unu triono.

32^a Demando: Ĉu la esperantistaro havas riprezentantojn? Ĉu la Centra Oficejo ludas tiun rolon?

Respondo: La esperantistaro ne havas unu solan ĝeneralan riprezentanton, kaj la Centra Oficejo ne plenumas tian rolon (vidu resp. 30^{an}). La esperantistoj formas grupojn, kuniĝintajn en naciajn asociojn, kaj la estraroj de tiuj asocioj estas la veraj riprezentantoj de l' popolo esperantista. Tiuj estraroj povas, se necese,

en specialaj okazoj, elekti iun el si kiel solan riprezentanton de la tuta movado, sed pro la graveco de tiu paŝo, tiu elekto ĝis nun ne okazis, kaj la riprezentanteco estas kolektiva. (Vidu la proponon de D-ro Zamenhof, sur paĝoj 36^a — 38^a).

33^a Demando: **Kio estas la Universala Esperanto-Asocio?**

Respondo: La Universala Esperanto-Asocio estas unuiĝo de esperantistoj fondita la 28^{an} de Aprilo 1908^a.

Ĝia celo estas ¹⁾:

1^e) Plifaciligi la ĉiuspecajn moralajn kaj materialajn rilatojn inter la homoj, sen diferenco pri nacieco, raso aŭ lingvo;

2^e) Krei praktikan servaron konstante uzeblan de ĉiuj homoj kaj korporacioj, kies ekonomiaj aŭ intelektaj interesoj celas trans la limoj de ilia gento aŭ lingvolando;

3^e) Kreskigi inter siaj membroj fortikan ligilon de solidareco;

4^e) Ellabori neŭtralan organizan fundamenton super kiu ĉiuj progresemaĵoj povos pace interkomunikigadi sen reciproka altrudo de siaj gentaj apartaĵoj.

La celo de U. E. A. estas do esence socia.

La Asocio tute ne celas la senperan propagandon de la lingvo Esperanto aŭ ĝian disvastigon, ĝi estas internacia organizaĵo, kiu uzas Esperanton por siaj

¹⁾ Laŭ la „Oficiala Jarlibro de U. E. A. por 1911“, p. 39/40^a.

interrilatoj same kiel nacia societo uzas nacian lingvon. Por ĝi la lingvo Esperanto estas nur ilo.

34^a Demando: Kiel Universala Esperanto-Asocio utilas al industriistoj, komercistoj k. c.?

Respondo: Universala Esperanto-Asocio multe utilas al la komercisto, ĉar pere de siaj delegitoj kaj subdelegitoj ĝi prizorgas tradukadon kaj dissendon de reklamiloj, ĝi peras komercajn informojn ofte tre valorajn kaj ebligas al komercisto eĉ ne konanta ankoraŭ Esperanton, ekhavi negocojn kun la tuta mondo. Al la vojaĝanto, ĝi estas ankaŭ utila, kvankam en tiu rilato la grupoj plej grandparte jam plenumis pro simpla samideaneco tiun oficon kaj ankoraŭ nun laŭeble helpas pasantajn samideanojn.

La Universala Esperanto-Asocio aranĝas ĉiujare alkongresajn vojaĝojn kaj zorgas pri ĉiuj detaloj, ebligante tiamaniere al multaj vojaĝi en fremda lando.

Samajn servojn ĝi faras al turistoj, aviadistoj kaj aliaj vojaĝemuloj.

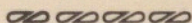
35^a Demando: Kiaj estas la rilatoj inter Universala Esperanto-Asocio kaj la naciaj asocioj?

Respondo: Universala Esperanto-Asocio, konforme je sia regularo mem, tute ne okupas sin pri propagando (tio estas la tasko de l' naciaj asocioj), rekrutas siajn anojn inter la esperantistoj, t. e. inter personoj, kiujn konvinkis jam la propagando de naciaj asocioj.

Ĝi havas do taskon multe pli facilan ol tiuj asocioj. Aliflanke ĝi ebligas al la esperantistoj utili praktike, pli bone ol povus fari la naciaj asocioj, siajn lingvajn konojn por diversspecaj interrilatoj inter si kaj kun alilanduloj. Ĝi do kompletigas la laboron de la naciaj asocioj kaj sekve estas tre valora helpo por la movado. Sed precize pro tiu kunligiteco de ambaŭ, la granda bezono pri monrimedoj de la propagandaj naciaj asocioj kaj la preskaŭ ĉie pli malalta kotizajo de la internacia Universala Esperanto-Asocio, kiu povus emigi kelkajn, aniĝi je U. E. A., pli volonte ol je nacia asocio, necese estus, ke rajtu iĝi ano de U. E. A. nur tiu, kiu estas jam ano de nacia asocio. Tiu kontrolo estas tre facile efektivebla pere de la regionaj delegitoj. — Tre fruktoporta povas esti la agado de ambaŭ elementoj, sed por eviti ian konflikton, precizaj limoj estas necesaj. Niaj fortoj estas ĝis nun ne sufiĉe grandaj, por ke ni dividu ilin!

36^a Demando: Ĉu ekzistas ankaŭ aliaj Esperantaj Unuiĝoj inter diversnaciaj samfakanoj?

Respondo: Krom Universala Esperanto-Asocio estas jam multaj fakaj unuiĝoj proks. 35—40 (Abstinenculoj, bankistoj, Instituto de Esperanto, farmaciistoj, fervojistoj, filatelio, framasonoj, oficejo de instruantoj de Esperanto, instruistoj, juristoj, katolikoj, korektanta klubo, kristanaj junuloj, T. E. K. A., Libera Penso, maristoj, pacifistoj, policistoj, preslaboristoj, psiĥistaro, publikoficistoj, Internacia Scienca Asocio, ŝakludistoj, socialistoj, stenografiistoj, studentoj, teosofiistoj, vagabonda klubo, varietea ligo, vegetaranoj, k. c.). Ĉiujare fondiĝas novaj internaciaj fakaj unuiĝoj, ĉar en nia tempo la homoj estas pli allogataj de komuneco de ideoj ol de sampatrujeco aŭ samurbaneco.

V. Gazetaro.

37^a Demando: **Ĉu ekzistas multaj esperantistaj gazetoj?**

Respondo: Ekzistas proksimume 90 gazetoj aŭ revuoj Esperantaj, ne enkalkulataj neregule Esperantaj bultenoj k. c.

38^a Demando: **Kiamaniere oni povas dividi la gazetaron?**

Respondo: Oni povas ĝin dividi en propagandan, literaturan (beletristikan) kaj fakan.

La propagandaj gazetoj estas redaktataj en la landlingvo, aŭ en ĝi kaj en Esperanto; ili celas diskonigi kaj subteni la movadon en nur unu lando; ekz. por Germanujo: „Germana Esperantisto“, „Germana Esperanto-Gazeto“, „Ĉirkaŭ la Mondo“ kaj „La Esperantisto“.

La literaturaj gazetoj ne direktas sin al iu nacio, popolo, lingvanaro sed al la tuta mondo, pere de komuna lingvo, kaj havas kiel taskon ebligi al ĉiuj samideanoj diri sian opinion pri ia komuninteresa temo kaj samtempe konigi la diverslandajn literaturojn, ekz. por Germanujo: „Universo“.

La fakaj gazetoj direktas sin ne al la tuta esperantistaro sed al la speciala aro de esperantistoj, kiuj klopodas atingi saman celon kaj povas pere de tiu internacia lingvo interŝanĝi ideojn, kunigi siajn fortojn kaj tiamaniere akceli la atingon al sia idealo, ekz. „Esperanta Ligilo“ por blinduloj.

Tiu divido tamen ne estas tute preciza kaj konstanta, ĉar multaj naciaj propagandaj gazetoj okupas sin ankaŭ pri ĝenerala propagando kaj publikigas literaturajojn, ekz. en Germanujo: „Ĉirkaŭ la Mondo“, „Germana Esperantisto“, „Germana Esperanto-Gazeto“. Aliflanke propagandaj gazetoj iĝas organo de fakaj unuiĝoj, tiel ke malfacile estas severe apartigi la gazetaron en kategoriojn, escepte konsiderante nur ilian ĉefan celon kaj tendencon.

39^a Demando: Ĉu Esperantaj redaktoroj ne havas moralajn devojn koncerne la lingvon kaj la esperantistaron?

Respondo: La redaktoroj de Esperantaj gazetoj (kaj revuoj) havas la moralan devon zorgi pri tio, ke la stilo de la kunlaborantoj estu konforma je la principoj de l' „Fundamento de Esperanto“ kaj samtempe laŭeble bona, por ke ĝi povu servi kiel modelo por la legantoj. La plej multaj gazetoj, se ne ĉiuj, aliĝis al la Bulonja Deklaro (1905^a).

Ekster tiuj devoj, ĉiu redaktoro devus en intereso de la afero, kiun li servas, kaj de ĝiaj adeptoj, devigi sin al tio, ke li publikigas nur bonajn tekstojn. Tio ne signifas, ke la artikoloj devas esti ĉiam aŭ sciencaj aŭ tre seriozaj, ne, ankaŭ ridi estas vivfunkcio eĉ tre utila, sed tial ke la redaktoroj deziras konigi al

alilandaj samideanoj la belaĵojn de sia literaturo, ili publikigu nur tion, kio liveros bonan impreson, nur tion, kio plialtigas la homon, kio enhavas homamajn pensojn kaj sentojn kaj ne tiajn sensencaĵojn, kiuj ne valoras la paperon, sur kiu ili estas presitaj, kaj kiuj liveras malbonan impreson pri la aŭtoro, la lando, la tradukinto kaj la gazeto.

Certe normo en tiu rilato estas preskaŭ neebla, pro la opinidiverseco de malsamaj popoloj; malgraŭ tio, ĉar niaj sentoj pri moralo, etiko pli kaj pli ĝeneraliĝas, plej ofte kritiko al si mem sufiĉas por ne tro grave deflankiĝi. Nia rido estu sana; ni klopodu, ni esperantistoj, kiuj havas la eblon ekoni la diversnaciajn literaturojn, senti nin iel Eŭropanoj, mondanoj eĉ, kiuj povas interrilati spirite kaj ofte buŝe kun ia alia kunhomo, kies horizonto estas barata ne de landlimoj sed nur de l' mondlimoj, stari sur iom pli alta ŝtupo ol la ceteraj homoj kaj kunlabori al tiu granda tasko, akceli la progreson de l' homaro. Ni memoru la parolojn de nia Majstro en „La Vojo“: ni semas kaj semas, neniam ĉesante, pri l' tempoj estontaj pensante.“

VI. Literaturo.

40^a Demando: **Ĉu Esperanto posedas originalan literaturon?**

Respondo: Esperanto, malgraŭ tio, ke ĝi estas artefarita, iĝis nun tiom vivanta kiom iu alia lingvo kaj sufiĉa por la vivbezonoj plej diversspecaj; ĝi sekve devas sufiĉi ankaŭ por literaturo, prozo aŭ poezio. Ĝia originala literaturo konsistas el proksimume 60 verkoj (romanoj, poezioj, k. c.). Rimarkindaj estas la originalaj altsentaj poezioj de D-ro Zamenhof: Al la Fratoj, la Espero, la Vojo, la Preĝo sub la verda Standardo. Inter la noveloj kaj romanoj, citindaj estas la du dikaj volumoj de l' mortinta D-ro Vallienne: „Kastelo de Prelongo“ kaj „Ĉu li?“.

41^a Demando: **Ĉu estas multaj nacilingvaj verkoj Esperanten tradukitaj?**

Respondo: La nombro de tradukoj el plej diversaj kaj multaj naciaj verkoj estas tiom granda kaj tiom rapide pliiĝas, ke neeble estas doni kompletan liston; citataj estu la plej konataj kaj valoraj:

Anglujo: Byron: Ĉielo kaj tero, Kain; Dickens: Bardell kontraŭ Pickwik, Kristnaska sonorado; Mac-

aulay: Horacio; Shakespeare: Hamleto (tradukita de D-ro Zamenhof), Makbeto, Julio Cezaro, La Ventego.

Armenujo: Agajanc: Ajcatur; Agaronjan: Guteto da lakto; Papazjan: Morituri vos salutant.

Bulgarujo: Vasow: Ĉu li venas?

Danujo: Andersen: Fabeloj, La Virineto de Maro (tradukita de D-ro Zamenhof).

Flandrujo: Conscience: Blinda rozo; Seynaeve kaj Van Melckebeke: Paĝoj el la Flandra literaturo.

Francujo: La Fontaine: Fabeloj; Mirbeau: Ili estas frenezaj; Molière: Don Juan, Avarulo, Edziĝo kontraŭvola, Georgo Dandin (tradukita de D-ro Zamenhof); Daudet: La kaprino de S-ro Seguin; Racine: Esther, Athalie; Musset: S-ro Vento kaj S-ino Pluvo; Perrot: Rakontoj pri feinoj; Renan: Vivo de Jezuo; St. Pierre: Paŭlo kaj Virginio; Maistre: Vojaĝo interne de mia ĉambro; Tristan Bernhard: Angla lingvo sen profesoro; Anonima: Roland-Kanto.

Germanujo: Bölsche: Unu ĉapitro el la ama vivo en naturo; Goethe: La Gefratoj, Hermann kaj Doroteo, Ifigenio en Taŭrido (tradukita de D-ro Zamenhof); Grillparzer: La monaĥejo ĉe Sendomir; Grimm: Fabeloj; Heine: Sklavoŝipo; Heyse: Edziĝa festo ĉe Kapri; Schiller: Garantio, Vilhelmo Tell, Nevo kiel onklo, Rabistoj (tradukita de Dr. Zamenhof); Storm: Imenlago; Lessing: Monadologio, Minna de Barnhelm; Hauff: La Karavano; Bertha von Suttner: Formetu la armilojn!

Grekujo: Aristofano: Plutos; Ezopo: Fabeloj; Homero: Iliado; Sofoklo: Reĝo Edipo.

Hispanujo: Cervantes: Don Kihoto (3 ĉapitroj);
Gall: Mistero de doloro (en kataluna lingvo).

Hungarujo: Aboni: Mallumaĵoj.

Italujo: Amicis: La floro de l' pasinto.

Latina literaturo: Plautus: Rudens; Virgilio:
Eneido.

Norvegujo: Ibsen: Reaperantoj.

Polujo: Prus Boleslav: La Faraono (3 volumoj);
Sienkiewicz: Muzikisto Janko; Sieroschewsky: La fundo
de l' mizero; Orzeszko: Bona Sinjorino, Marta (traduk-
ita de D-ro Zamenhof).

Ruslando: Andrejew: Ruĝa rido; Garŝin: La
ruĝa floro; Gogol: La Revizoro (tradukita de D-ro
Zamenhof); Gorki: Bolestscho; Lermontow: La diablo,
Princino Mario; Puŝkin: La ŝtona gasto, Neĝa blovado,
Mozart kaj Saljeri; Tolstoj: Dio ĉiam diras la veron,
Unua brandfaristo; Deviatnin: Verkaro.

Turkujo: Ŝeherazada: Ali Baba kaj la 40 rab-
istoj, Aladin aŭ la mirinda lampo.

Usono: Hawthorne: La serĉado al la ora ŝaflano.

42^a Demando: **Ĉu Esperanto ne konigas ĝis nun
neatentitajn aŭ neatingeblajn literaturajn pro-
duktojn?**

Respondo: Esperanto efektive, ebligante al la na-
cianoj fari mem la Esperantan tradukon, konigas al ni
la literaturojn de malgrandaj popoloj aŭ de landoj, kies
lingvon tre malmultaj konas, kiel pri la flandra, pola,
balkanlanda, armenia, greka, japana literaturoj.

VII. Nuna stato de l' movado.

43^a Demando: **Citu la jam faritajn aplikojn de Esperanto.**

Respondo: Esperanto estas aplikita al ĉiuj branĉoj de l' homa scio, al ĉiuj sciencoj, al la komerco, industrio, pacifismo, ruĝa kruco, aviadismo, turismo, blinduloj.

44^a Demando: **Parolu pri ĝiaj oficialaj aproboj.**

Respondo: Ni ekzameni la diversajn landojn:

Anglujo aŭ pli bone Britujo. La brita komerca ĉambro kaj la „County Councils“ (Distriktaj konsilantaroj) plenumigas ekzamenojn pri Esperanto kiel pri aliaj lingvoj. La urbaj aŭtoritatoj oftege metas ĉambrojn je l' dispono de kursoj, kiujn ili eĉ kelkfoje mone subtenas.

Aŭstralujo. La „Intelligence and Tourist's Bureau“ uzas, kun la konsento de sia ministro, Esperanton.

Belgujo. En la militlernejo ĉiu oficirkandidato estas devigata lerni Esperanton.

Brazilujo. Okaze de la Nacia Ekspozicio de 1908^a la direktantaro de l' Statistika Oficejo verkis memorigan bultenon portugale, france kaj Esperante. Es-

peranto estas instruata en multaj mezlernejoj de l'lando, en Río de Janeiro en ĉiuj lernejoj.

Francujo. Post la I^a Universala Kongreso en Bulonjo-apud-mar, D-ro Zamenhof estis ordenata per kruco de l' honora legio de Francujo. En tre multaj lernejoj kaj eĉ universitatoj Esperanto estas instruata sed kiel nedeviga parto de l' studplano (kun escepto de Bordeaux). Multaj grupoj ricevas senpage ĉambrojn de la urbaj aŭtoritatoj kaj ankaŭ subvenciojn. La plej multaj komercaj ĉambroj estas favoraj al Esperanto.

Germanujo. La reĝo de Saksujo estis protektanto de l' IV^a Universala Kongreso de Esperanto (Dresdeno 1908^a), kaj la imperiestro tiam skribis aproban leteron. De tiam ekzistas en Dresdeno tute oficiala Saksa Esperanto-Instituto. Esperanto estas ankaŭ nedevige instruata en la komercaj lernejoj de Augsburg kaj Gotha. En Saksujo fondiĝis unuiĝo por la diskonigo de Esperanto en industrio kaj komerco.

Hispanujo. La gereĝoj estis protektantoj de l' V^a Universala Kongreso (Barcelono 1909^a). Esperanto estas instruata en multaj lernejoj sed ne devige. Kelkaj urbestroj subvencias la Esperantajn grupojn. La plej multaj komercaj ĉambroj estas favoraj al Esperanto.

Nov-Zelando. La fako por Turismo kaj Higieno de l' tiea registaro eldonis broŝuron pri la lando en angla kaj Esperanta lingvoj. La oficistoj de tiu fako estas devigataj lerni Esperanton. Krom tio Esperanto estas alprenita de multaj naciaj kaj inter-

naciaj organizaĵoj, kiel ekz.: Fervojojficistoj, Polico, Ruĝa Kruco, Tramvojojistoj, k. c. k. c.

Rumanujo. La reĝino de Rumanujo, famekonata sub la nomo Carmen Sylva, estas protektantino de la Rumana Esperanto-Asocio; en la blindulejo fondita de l' reĝino Esperanto estas oficiale instruata, cetere Carmen Sylva donis al la Rumana Esperanto-Asocio la rajton ekskluzivan, traduki ŝiajn verkojn Esperanten.

Svisujo. La internacia oficejo de la societoj de paco en Bern oficiale uzas apud naciaj lingvoj Esperanton. La Ruĝa Kruco ankaŭ alprenis Esperanton kaj en ĝi formiĝis Esperanta Ruĝa Kruco.

Turkujo. Per dekreto de l' 8^a de Oktobro 1910^a la princo de Samos, interkonsente kun la insulaj aŭtoritatoj, decidis la oficialan plenan (devigan) enkondukon de Esperanto en ĉiujn lernejojn de l' insulo, cetere ke la presado de la gazeto, oficiala organo de l' Samosa Esperanta Asocio estos presata senpage de l' publika presejo. Tio estas la unua deviga enkonduko de Esperanto en lernejojn.

Usono. La ŝtato Maryland oficiale decidis (Aprilo 1910^a) la enkondukon de Esperanto en la lernejojn tamen kiel nedeviga lernaĵo. La VI^a Universala Kongreso okazinta en Washington (1910^a) estis honore prezidata de D-ro John Barrett, direktoro de l' Oficejo de l' Amerikaj Respublikoj kaj prezidanto de la Nordamerika Esperanto-Asocio. La prezidanto Taft afable respondis je telegramo sendita de l' kongreso.

La „Internacia Societo por la disvolvado al la komerca instruado“ enskribis en sian programon de

kursoj du paroladojn pri Esperanto (en Le Hâvre 1909^a), Tiu oficiala programo estas dissendita al ĉiuj eŭropaj komercaj lernejoj.

Kongresoj. Jenaj internaciaj fakaj kongresoj akceptis ĝis nun Esperanton kiel kunoficialan lingvon, rekomendante ĝian studon:

- Kongreso de Keramistoj (Firenze),
- „ „ Fotografistoj 1910^a),
- „ „ Liberpensuloj (1910^a),
- „ „ Nov-Maltusanoj (1910^a) — Hago,
- „ „ Vegetarismo (1909^a) — Manchester,
- Unua tutamerika Scienca Kongreso, Santiago de Ĉilo (1909^a),
- Kongreso de katolikaj Esperantistoj, Parizo (1910^a).

Rimarko. Dum la internacia kuracista kongreso de Budapeŝto en 1909^a okazis kunsidoj de la esperantistaj kuracistoj, dum kiuj diversaj paroladoj estis farataj pri sciencaj, teĥnikaj temoj.

45^a Demando: Donu laŭeble precizajn nombrojn pri la nuna disvastiĝado.

Respondo: Je l' fino de l' jaro 1909^a la statistiko de „Oficiala Gazeto“ montris:

Gazetoj 106, societoj aŭ grupoj 1447. Inter la diversaj landoj, Francujo posedis 249 societojn aŭ grupojn, Germanujo 222, Granda Britujo kaj Nordameriko po 175, Aŭstrujo-Hungarujo 164. 1327 libroj kaj broŝuroj estis aperintaj, kiel ankaŭ lernolibroj en 29 lingvoj. Cetere citinde estas, ke la „Germana Esperanto-Asocio“ kunigis ĝis nun pli ol 5000 esper-

antistojn; same faris la „Franca Societo por propagando de Esperanto“. Ekster tiuj societoj ekzistas en diversaj landoj ankoraŭ grandaj aroj da esperantistoj, kiuj ĝis nun ne aniĝis je la nacia asocio, sekve la preciza nombro de l' samideanoj estas nemontrebla.

46^a Demando: Parolu pri la organizado de la movado en la diversaj landoj.

Respondo: En ĉiu lando — kun tre malmultaj esceptoj — ekzistas nacia asocio, kies estraro administras helpe de konsilantaro la nacian movadon, konsistantan el lokaj grupoj (tiaj grupoj troviĝas en preskaŭ ĉiu iom granda urbo). Cetere naciaj aŭ landaj kongresoj okazas ĝenerale ĉiujare kaj decidas pri la plej gravaj punktoj de l' asocia funkciigo. La grupoj estas riprezentataj en ili de delegitoj, koresponde al la nombro de siaj anoj.

La naciaj asocioj posedas oficialan organon aŭ publikigas siajn oficialajn informojn en unu aŭ pliaj gazetoj.

47^a Demando: Parolu pri la organizado de kursoj kaj la diversaj manieroj instrui.

Respondo: Almenaŭ dufoje ĉiujare la lokaj grupoj aranĝas elementajn kursojn por komencantoj kaj laŭbezone superajn por progresintoj (laŭeble unu ĉiujare). La metodoj uzataj por elementaj kursoj estas la ordinara konataj lernolibroj (pera aŭ senpera metodo), la Ekzercaro kune kun la Esperanta ruĝa bro-

ŝuro (Esp. Leitfaden, Esp. for a penny, k. c.) kaj Ĉefeĉa ŝlosilo, aŭ la „Kurso tutmonda“, miksitaj aŭ ne. Por la superaj kursoj, la metodoj dependas tute de l' instruanto kaj de la enlanda lingvo. Inter la internaciaj verkoj konvenaj por tiu celo, la bonega broŝuro: „Deveno kaj historio de Esperanto“, ĉe la bohema gazeto „Časopis Českých Esperantistů“ en Prago estas tre rekomendinda; krome citindaj estas la verko de Prof-ro Giambene „Tra la Literaturo“ — malgraŭ ĝiaj tre multaj eraroj — kaj la „Sintakso Esperanta“ de Fruictier. En Germanujo cititaj estu unue la bonega — malgraŭ kelkfoja ioma subtileco kaj detalaj mankoj — „Ausführliche Grammatik der Esperanto-Sprache“ de Rektoro W. Velten, poste, de la sama aŭtoro, la „Lexikon deutscher Redensarten“, kiu estas ankaŭ tre valora verko, kaj la „Fortbildungsbuch“ de D-ro A. Schramm.

Laŭ mia opinio, plej kontentigaj rezultatoj estas atingeblaj per jena metodo (valora nur por germanlingvaj landoj):

- I. Trastudado al la gramatiko de Rektoro W. Velten. Buŝa traduko (nur Esperanten) dum la lecionoj (la lernantoj dume korektas mem siajn hejmfaritajn laborojn); rimarkoj kaj gramatikaj klarigoj de la instruanto. Por travidi la gramatikon, necesaj estas proksimume 14 lecionoj po 1½ horo.
- II. Laŭtlegado kaj laŭokaza traduko de l' ĉefaj partoj de la broŝuro: „Deveno kaj Historio de Esperanto“; Bulona Deklaro pri Esperantismo. Samtempe interparolado. Daŭro: 2—3 lecionoj.
- III. Naciaj idiotismoj; klarigo de hejme tradukitaj komercaj kaj privataj leteroj. Historio, Literaturo kaj Organizaĵoj de Esperanto. Propagandaj kaj instruaj metodoj. Samtempe interparolado. Daŭro almenaŭ: 3—4 lecionoj.

En Francujo la kompleta franclingva gramatiko de Esperanto, de Prof-ro Aymonnier, kiel ankaŭ la franclingva komentario al la Esperanta gramatiko, de L. de Beaufront; en Anglujo la gramatiko kun komentario de Major Gen. G. Cox. Ofte la kursanoj tradukas kune novelon aŭ teatraĵon; tio estas tre rekomendinda tasko.

La celo de la diversaj kursoj estas prepari la lernantojn al la elementa kaj supera ekzamenoj, kiuj ĝenerale okazas tuj je l' finiĝo de l' kursoj. (Pri la celo de la ekzamenoj, vidu respondon al la demando 28^a).

48^a Demando: Kiu estas la ĉefaj vortaroj de Esperanto? Kio estas vortaro?

Respondo: La ĉefaj vortaroj estas:

Universala Vortaro (parto de la „Fundamento“) de
D-ro Zamenhof,

Vortaro Esperanto — Esperanta kaj Esp.-franca de
Rektoro Boirac,

Vortaro Esperanto — Esperanta de Kabe (K. Bein),
Enciklopedia Vortareto de S-ro Verax,

Vortaro germana-Esperanta de D-ro L. Zamenhof,

Vortaro rusa-Esperanta de D-ro L. Zamenhof,

Anatomia vortaro de S-ro Rodet,

Vortaro angla-Esperanta de S-ro Rhodes,

Vortaro franca-Esperanta de S-ro Robert,

Vortaro germana-Esperanta de S-ro Prof-ro P. Christaller.

Vortaro estas aro da vortoj Fundamentaj aŭ sankciitaj de multjara uzado, unuvorte: vortaro estas la mezurilo de l' tiama grado de evoluado kaj pliriĉiĝo de la lingvo, registro de tio akirita kaj normo por ĉiuj esperantistoj.

Antaŭ nelonge aperintaj vortaroj entenas amason da novaj arbitre kreitaj vortoj, kelkfoje prenitaj el aliaj sistemoj kaj plej ofte nenecesaj. Tiu farmaniero estas kontraŭfundamenta kaj malutila por nia afero. Ne nur ĝi konfuzigas komencantojn, sed estas subfosado al la Fundamento, ago kiun esperantisto neniam povas aprobi.

49^a Demando: Kion vi scias pri la laste aperintaj sistemoj de L. I. kaj precipe pri la reforma movado?

Respondo 1): Post la apero de Esperanto (1887_a) publikiĝis ofte sistemoj de L. I. La ĉefa el ili estas „Ido“. Jen ĝia deveno 2):

1) Pro la amplekso de l' temo mi donos nur kelkajn detalojn kaj rekomendas al ĉiu, deziranta studi tiun tre interesan demandon jenajn verkojn:

„Bedarf Esperanto der Verbesserung“, de Prof-ro P. Christaller (Stuttgart),

„Esperanto und seine Feinde“, de la Berlina Esp. grupo,

„Faut-il réformer l'Espéranto?“ de S-ro G. Kolowrat (Parizo),

„Pri la derivo en Ido kaj en Esperanto“, de S-ro G. Kolowrat (Parizo).

Germanlingva raporto de S-ro Prof-ro P. Christaller en „Germana Esperantisto“ de Aprilo 1911^a.

2) Laŭ „Raporto de S-ro E. Boirac pri la agado de la L. K. de la III^a ĝis la IV^a kongresoj“ en Oficiala gazeto p. 80^a—88^a. Ĉiu esperantisto devas koni tiun raporton.

„En la jaro 1900^a S-roj Leau kaj Couturat fondis delegitaron por la alpreno de helpa lingvo internacia. Laŭ la regularo de tiu fondo, »la elekto de la helpa lingvo estis farota de la Internacia Asocio de la Akademioj, aŭ, se tiu Asocio ne volas, de speciala Komitato elektita de la Delegitaro.«¹⁾

Ĉar tiu Asocio decidis, ke ĝi estas nekompetenta por esplori kaj solvi tiun demandon, la Delegitaro elektis specialan komitaton plenumontan la celon de la entrepreno . . . La komitato kunestis de la 15^a ĝis la 24^a de Oktobro 1907^a kaj esploris multajn projektojn de L. I. (Spokil, Bolak, Dilbok, Apolema, k. c.); Esperanto estis prezentita al ili de S-ro de Beaufront. Subite, iam, aperis sur la tabloj de la kunsido nova projekto, subskribita „Ido“; fine la rezultato estis jena:

„La komitato decidis, ke neniu el la lingvoj submetitaj al ĝia ekzameno povas esti alprenata en sia tuteco kaj sen ŝanĝoj. Ĝi decidis alpreni principe Esperanton, pro ĝia rilateca perfekteco kaj pro la multaj kaj diversaj aplikoj, kiujn ĝi jam okazigis, sub la kondiĉo de kelkaj ŝanĝoj efektivigotaj de la Konstanta Komitato, laŭ la senco difinita en la konkludoj de la raporto de la sekretarioj de la komitato kaj de la projekto „Ido“, provante interkonsenti kun la Esperantista Lingva Komitato.“

La nomita Konstanta Komitato konsistas el S-roj Ostwald, prezidanto, Baudoin de Courtenay, de Beaufront, Jespersen, membroj, Couturat kaj Leau, sekretarioj. La taktiko de S-ro Couturat konsistis el tio,

¹⁾ Ĉi-poste mi iom detale priparolos tiun faman Delegitaron, ĉar la Idistoj ĉiam klopodas dissemi neverajn rakontojn pri ĝi.

ke li dividis la komitaton en du partojn, la neesperantistojn, kiuj preskaŭ ĉiutage interkonsiliĝis aparte en antaŭaj fermitaj kunsidoj, kaj la esperantistojn, kiujn oni akceptis kvazaŭ per favoro en ĝenerala kunsido, nur kiam la ceteraj estis antaŭe starigintaj ian decidon . . . Cetere S-ro Couturat kredigis, ke la decidoj de la Delegitara Komitato estis oficiale akceptitaj de la prezidanto de la L. K., pere de lia riprezentanto (S-ro Moch) kaj neniam forgesis tion rimarkigi en siaj gazeto¹⁾ kaj leteroj . . . La projekto Ido estis jam de longe preparita kaj difinita por esti elektata de la komitato kaj la aŭtoro de ĉi tiu projekto, unu el la ĉefkonspirantoj, estis la homo mem elektita de D-ro Zamenhof por lin riprezenti kaj defendi lian kreaĵon, homo ĝis nun rigardita de ĉiuj esperantistoj kiel unu el la plej severaj konservemuloj, neniam uzinta sian influon sur la Majstron kaj sian aŭtoritaton sur la samideanojn, dum la daŭro de pli ol 20 jaroj, por elparoli la plej malgrandan vorton pri eblaj reformoj.

La nomo de l' aŭtoro de Ido, kvankam konata de S-ro Couturat, ne estis dirata al S-ro Boirac, kiu protestis, „memorigante, ke la regularo de la Delegitaro malpermesas, ke aŭtoro de lingva projekto estu membro de la Komitato.“ — „Prezidanto Ostwald respondis al mi, ke li ricevis de la sekretarioj la certigon, ke ili konas la nomitan Idon, kaj ke tiu ĉi ne estas unu el ili ambaŭ, nek unu el la ceteraj komitat-

¹⁾ La gazeto „Progreso“, kiun li poste eldonis, senrajte, kiel oficialan organon de la delegitaro. (Rim. de S-ro E. Boirac.)

anoj, kaj ke cetere li havas plenan rajton prezenti sian verkon sub falsa nomo, same kiel faris D-ro Zamenhof por Esperanto." — „Tre verŝajne la primitiva intenco de la konspirantoj estis trafi, ke la Delegitara Komitato alprenu rekte Idon — ne parolante pri Esperanto aŭ ĝin forĵetante kun la ceteraj konkurantaj lingvoj; sed oni timis, ke tiamaniere oni surprizos la publikon per prezento de projekto tute freŝe bakita kaj de ĉiuj nekonata; plie, ke oni ne povos tiel akiri por si la moralan forton kaj materiajn rimedojn jam posedatajn de Esperanto. Tial oni decidis alpreni principe aŭ, por pli ĝuste diri, ŝajne Esperanton, konservante tamen la intencon altrudi efektive Idon tia, kia ĝi eliris el la kapo de sia forĝinto. Oni do ŝajnigis la deziron, interkonsenti kun la Lingva Komitato, sed en la efektiveco oni faris ĉion eblan por ke la interkonsento ne povu okazi, se ne kiel tuja kaj entuta obeo de la Lingva Komitato al la postuloj de la Idistaro.“

Pri la ekzisto de tia plano mi havas, kiel pruvojn, la dirojn mem de S-ro Couturat. Tuj post la lastaj kunsidoj de la komitato (28. Okt.) D-ro Zamenhof ricevis de li leteron, en kiu la plano tute nude kaj senhonte montriĝas.

„Pri la nomo de la alprenita lingvo, nenio estas ankoraŭ decidita. Se la esperantistoj ĝin akceptos, ĝi nomiĝos „Esperanto sen sursignoj“ aŭ „Esperanto“ tute simple, kaj la komitato estos feliĉa rekoni tiamaniere, ke vi estas ĝia unua kaj ĉefa aŭtoro kaj fari justecon al via bela verko, kiun ĝi admiras. En kontraŭa okazo, ĝi estos devigata doni al la lingvo alian nomon, „Auxiliaro“ ekzemple, kaj lasi al la senpartia historio la taskon, difini la parton,

kiu estas la via en ĝia kreado. Sed ĉio esperigas al mi, ke interkonsento fariĝos inter la du organizaĵoj, sur la bazo difinita kune per la konkludoj de nia raporto kaj per la projekto de Ido (kiu estas nek de S-ro Leau nek de mi)."

Tiu letero montras tre klare, ke kiam la Delegitaro Komitato decidis provi interkonsenton kun la Lingva Komitato, tio signifis simple, ke ĝi povus trudi al la Lingva Komitato la projekton Ido, minacante, se la Lingva Komitato ne akceptos ĝin, krei skismon kaj fari, el tiu projekto, novan lingvon konkurantan por ruinigi la verkon de Zamenhof. Cetere, en tiu momento, oni devas pensi ke la lernolibroj, ekzercaroj kaj vortaroj de tiu nova lingvo estis jam tute pretaj, ĉar ili eliris el la presejoj nur malmulte da monatoj poste, kaj tiu intertempo ne estus sufiĉa por ilin tute verki kaj presigi.

Post la decido de la komitato, proponate estis al la Esperantista L. K. interkonsenti kun la delegitaro, sed la konsentita limtempo de unu monato estis multe tro mallonga por ebligi efikan konsultadon al la L. K.'anoj. Tamen tuj post tiu templimo kaj malgraŭ protesto de l' prezidanto de la L. K. S-ro Ostwald skribis, ke la komitato nun sentas sin libera agi kaj zorgos mem pri la disvastigado al sia faraĵo.

„Por konkludi tiun longan raporton“, skribas S-ro Boirac, „mi diros, ke, laŭ mia opinio, la Delegitaro estus pli bele aginta kaj eble sukcesinta, se, anstataŭ favori, pro troa cedemo al la sekretarioj, komploton sekrete organizitan, por faligi doktoron Zamenhof kaj la L. K., en ian kaptilon, ĝi estus nur petinta ĝentile, ke la L. K. atente konsideru la de ĝi proponitajn plibonigojn. Tiam ne estas dubeble, ke la L. K. estus esplorinta la

proponojn de la Delegitara Komitato kun la tuta ŝatemeco ŝuldata al tiaj eminentuloj kiel S-roj Förster, Ostwald, Baudouin de Courtenaj, Jespersen k. t. p.; sed tute kontraŭe oni volis trudi perforte ian sistemon, akceligi la aferojn, forpreni konsenton surprize. Pro tio ankaŭ, sendube la pli multaj el tiuj eminentuloj sin fortiris, iom hontante aŭ kolerante pri la rolo, kiun oni provis igi ilin ludi. Tiamaniere ke nun restas solaj nur la du konspirantoj, S-roj de Beaufront kaj Couturat — kun la honorinda profesoro S-ro Jespersen, kiu pro sia eco de simpla sciencisto, atentis nur la lingvan flankon de la demando, forgesante, ke en la praktikoj la aferoj estas alie malsimplaj ol en la teorio, kaj ke la moralaj konsideraĵoj havas ofte gravecon multe pli grandan ol la sciencaj.”

Multaj gravaj societoj, aliĝintaj al la delegitaro ekŝiĝis el ĝi post ĝia arbitra decido. Plie, S-ro Baudouin de Courtenay diris: „Kiu decidis detrui la unuecon de la esperantistoj entreprenas tre riskan paŝon, kiu posttrenos gravajn sekvojn. Pro tio, ĉar mi ne volas preni sur min tiom grandan respondecon, mi vidas min devigata ekŝiĝi el la Komitato de la Delegitaro”.

Prof-ro D-ro Förster, honora prezidinto de la delegitaro mem ekŝiĝis, dirante ke „tia agadmaniero instigis min, ne nur fordoni la honoran prezidantecon sed ankaŭ ekŝiĝi el la komitato, ĉar en tiuj procedoj mankas, laŭ mi, ĉiu sociala saĝeco kaj mi opinias ilin taŭgaj nur por krei konfuzon kaj meti en danĝeron la progresojn atingitajn post jardekoj da longaj laboroj”.

Sekve de multnombraj postuloj la L. K. ekzamenis la diversajn ŝanĝojn, kiujn la Idistoj opinias necesaj en Esperanto, kaj unu fojon por ĉiam malakceptis ilin. La afero estas do finita kaj la esperantistoj trankvile iras sian vojon.

Kio estas Ido?

Ido estas kopio de Esperanto, speciale karakterizata de alfabeto sen supersignoj. Anstataŭ la simpla

Esperanta principo: unu sono, unu litero, Ido uzas diversajn literojn: sh, ch por unu sono, uzas saman literon: j por sonoj ĝ kaj ĵ, k kaj q por sono k, v kaj w por sono v. La akcento ne estas ĉiam egala; ĉe verboj la lasta silabo estas akcentata anstataŭ la antaŭlasta. Dum la lasta tempo enkondukis novaj esceptoj pri la loko de la akcento en la substantivoj, adjektivoj, k. c.

Esperanto havas unu artikolon: *la*, Ido havas *la* kaj *le* (multenombro). Ido havas almenaŭ dek afiksojn pli ol Esperanto, pli da verbformoj, pli da pronomoj kaj akiras tiamaniere tiom grandan subtilecon, ke eĉ la direktantoj de la Ido-movado faras erarojn pri ilia uzo. Sekve Ido, eltrovita de franco, direktata de francoj, estas treege romana — ĝi alprenis eĉ la francan esprimmanieron — estas eble interesa provobjekto por teoriuloj kaj scienculoj sed ne taŭga por ludi la rolon de internacia helpa lingvo, simpla kaj facile lernebla por ĉiu meze instruita homo. La Ida akademio decidas proksimume ĉiutrimonate¹⁾ ŝanĝojn, malebligante tiamaniere floradon de literaturo, vivon de la lingvo. La Idistoj riproĉas al Esperanto senmovecon, fermante la okulojn al la konstanta pliriĉiĝo de nia lingvo kaj forgesante, ke en afero tiom grava kiom internacia lingvo, ĉiu tro rapide farita paŝo povas havi tre profundajn konsekvencojn, precipe kiam mankas ia fundamento, kaj ke pro rapidemo oni riskas ruinigi la grandegan laboron de pli ol 20 jaroj da penado.

¹⁾ Laŭ diro de S-ro Peŭs.

Konata germana Idisto (S-ro Peŭs) diris en propaganda parolado al laboristoj — kiun mi ĉeestis — post kiam li estis montrinta kiajn subtilajn nuancojn de senco Ido povas traduki, dank' al siaj multnombraj afiksoj — ekz. reĝala ĝardeno (ĝardeno apartenanta al reĝo); reĝa ĝardeno signifas: ĝardeno, kiu estas reĝo, ho! admirinda logiko! — ke sekve de tia riĉeco Ido ne estas tre facila kaj li mem, kvankam li lernis diversajn mortintajn kaj modernajn lingvojn, ne povas verki unu numeron de sia gazeto ne farante erarojn. Malgraŭ ĉio, li havas la kuraĝon proponi Idon al la laboristoj kiel lingvon pli bonan, pli simplan, pli facile lerneblan ol Esperanto, kiel la solan eblan solvon de l' problemo de internacia lingvo. Ĉiufoje kiam oni volas kontraŭparoli lin pri la taktiko kaj agadmaniero de la Idistoj, kiuj ĉiam uzas la vorton: Reform-Esperanto, li simple respondas: „Vi mensogas, tio estas malvera.“ Oni pripensu kaj juĝu! Alfabeto, gramatiko, elparolado havas esceptojn; dum la lasta tempo la afikso mal estas forlasita ĉar netaŭga; nun oni diras mikra (malgranda), rara (malofte), olda (maljuna). Anstataŭ „sed“, oni diras „ma“. Feliĉaj estas la esperantistoj dank' al sia Fundamento! Sen ĝi kie ni jam estus!

Koncerne la ŝatatan argumenton de la Idistoj, ke D-ro Zamenhof mem en 1894^a proponis ŝanĝojn en Esperanto, vidu la kongresparoladon (Washington, 1910) de tiu lasta, kie staras la vortoj: „Tiel ekzemple la forigo de la supersignoj kaj de la akuzativo, kion mi antaŭ dek ses jaroj proponis, por liberiĝi de la turmentantoj kaj faciligi la prop[ag]andon...“¹⁾

D-ro Zamenhof (kongresparolado, Washington 1910^a), ekzameninte kiamaniere registare elektita komitato, komisiita elekti la internacian helplingvon, agus, konkludas post logika esploro jenmaniere:

1) Por pliaj informoj oni vidu la broŝurojn nomitajn sur paĝo 64^a noto 1^a, kies legadon mi plej varme rekomendas al ĉiu, kiu volas formi al si opinion pri tiu temo.

1e) „Lingvo Internacia ne povas esti alia ol Esperanto.

2e) La evoluado de la lingvo fariĝos plej kredeble nur per tiu sama natura vojo, per kiu ĝi fariĝis en ĉiu alia lingvo, t. e. per la senrompa vojo de neologismoj kaj arĥaismoj.

3e) Se iam aperos la neceso fari en Esperanto ian ŝanĝon, tion povas fari nur la esperantistoj mem, per komuna interkonsento, aŭ ia grandega forto, sed nepre en plena interkonsento kun la tuta esperantistaro.

4e) Se iam la esperantistoj mem aŭ ia granda ekstera forto decidus fari en Esperanto iajn ŝanĝojn, tiuj ŝanĝoj povas esti nur ekstreme malgrandaj, neniam rompos la kontinuecon kun tio, kion ni ĝis nun havis, kaj neniam senvalorigos tion, kion ni ĝis nun faris, faras aŭ poste faros.

Tio estas la sola ebla natura irado de la aferoj. Ĉiu, kiu volas kontraŭbatali tiun naturan iradon, nur perdos senbezone siajn fortojn. La Esperantaj radikoj de la arbo internacilingva jam tiel profunde penetris en la teron de la vivo, ke ne povas jam ĉiu deziranto ŝanĝi la radikojn aŭ ŝovi la arbon laŭ sia bonontrovo." . . . „Ni povas sekve labori trankvile; ni ne devas malĝoji, se nia laborado estas iafoje tre malfacila kaj sendanka; sur nia flanko estas ne sole la fajro de niaj sentoj, sur nia flanko estas ankaŭ la nerefuteblaj leĝoj de la logiko kaj prudento.“

D-ro Zamenhof, en sia parolado en la Londona „Guildhall“ post la III^a kongreso, diris:

„La esperantismo celas la reciprokan sinkomprenadon kaj konsekvence ankaŭ estimon kaj amon inter ĉiuj gentoj kaj nacioj. Sed tiu celado estas ofte malbone komentariata, kaj sub la influo de agitado de diversaj niaj malamikoj oni ofte kulpigas nin pri celoj, kiujn ni neniam havis. Mi parolos ĉi tie pri du kulpigoj, kiujn ni ofte aŭdas. De diversaj malkontentuloj ni ofte aŭdas, ke la demando de lingvo internacia devas esti solvata en alia, pli bona maniero, sed ke ni estas obstinuloj, kiuj volas nur Esperanton.

Multajn fojojn mi ripetis, kaj en Bulonjo mi tion ĉi proklamis per oficiala deklaro, ke la esperantismo celas nur al

tio, ke ia taŭga kaj vivipova komprenilo inter la popoloj ekzistu, sed ke la formo de tiu komprenilo estas por ni — aŭ almenaŭ por mi persone — tute indiferenta; ke se, anstataŭ fari konstantajn kaj senfinajn eksperimentojn kaj teorianton rezonadon, ni decidis elekti la pretan kaj elprovan lingvon Esperanto kaj labori speciale kaj ekskluzive por ĝi kaj fiksi por ĝi netuŝeblan fundamenton — ni faris tion ĉi ne ĉar al ni plaĉas speciale Zamenhof kaj lia verko kaj ne tial, ke li volas esti ia papo, kiel mensoge kredigas diversaj niaj kontraŭuloj — sed nur tial, ke la esploro kaj sperto montris al ni, ke tia maniero de agado estas la sola, kiu plej certe alkondukas nin al nia celo. Ekzistas personoj, kiuj penante deklini nin de nia vojo, havas la plej bonan kaj plej honestan intencon; ili estas tre sindonaj al nia afero, sed ili pensas, ke se ni faros tiujn plibonigojn, kiujn ĉiu el ili proponas, nia afero iros multe plibone. Pri tiuj personoj ni estas konvinkitaj, ke pli aŭ malpli frue ili komprenos sian eraron; ili komprenos, kiel danĝeraj estas iliaj proponoj en la nuna tempo, kiam ni antaŭ ĉio — bezonas plej severan unuecon, kaj ili pacience laboros kun ni laŭ la vojo elektita ĝis tiu tempo, kiam la estonteco de nia afero estos absolute ekster danĝero. Sed ekzistas aliaj personoj, kiuj laboras simple por detrui; al tiuj sinjoroj, kiujn nia bele elkreskinta arbo ne lasas dormi kaj kiuj per ĉiuj fortoj penas ĝin subfosi, ni vokas: se vi havas alian vojon, kiu povas nin konduki al nia celo pli bone kaj pli certe, montru ĝin al ni, kaj ni ĝin sekvos. Sed vi scias, ke vi proponas ne ion pretan kaj certan, sed nur supozojn kaj teoriajn opiniojn; vi scias, ke la akcepto de via tre duba kaj baldaŭ siavice kritikota plibonaĵo ruinigus la laboron de dudekjara disciplina kaj sukcesa laborado de miloj da personoj kaj nenion kreus anstataŭ ĝi; vi scias, ke se ni deklinigus de nia disciplina vojo kaj lasus fali Esperanton, tiam la konfido de la mondo por la ideo mondlingva, konfido fine akirita post centoj kaj miloj da faroj de nekredado, pereus por ĉiam kaj jam neniam povus esti reakirita; vi ĉion scias, kaj tamen vi per ĉiuj fortoj penas senkreditigi nin en la okuloj de la mondo. . . . Bone, daŭrigu do vian Herostratan laboradon, kaj ni iros trankvile nian vojon.”

(Rilate la decidon de la esperantista akademio pri Ido, vidu respondon al demando 21^a.)

50^a Demando: Kio estas la interna ideo de l' esperantismo?

Respondo: Jene parolis D-ro Zamenhof en sia kongresparolado (Ĝenevo, 1906^a):

„El la deklaro, unuanime akceptita en la Bulonja kongreso ni ĉiuj scias, kio estas la esperantismo en rilato praktika el tiu ĉi deklaro ni ankaŭ scias, ke „esperantisto estas nomata ĉiu persono, kiu uzas la lingvon Esperanto, tute egale por kiaj celoj li ĝin uzas“. Esperantisto sekve estas ne sole tiu persono, kiu revas unuigi per Esperanto la homaron, esperantisto estas ankaŭ tiu persono, kiu uzas Esperanton ekskluzive por celoj praktikaj, esperantisto ankaŭ estas persono, kiu uzas Esperanton por gajni per ĝi monon, esperantisto estas persono, kiu uzas Esperanton nur por amuziĝadi, esperantisto fine estas eĉ tiu persono, kiu uzas Esperanton por celoj plej malnoblaj kaj hom-malamaj. Sed krom la flanko praktika, deviga por ĉiuj kaj montrita en la Deklaracio, la esperantismo havas ankoraŭ alian flankon, ne devigan, sed multe pli gravan, flankon idean. Tiun ĉi flankon diversaj esperantistoj povas klarigi al si en la plej diversa maniero kaj en la plej diversaj gradoj. Tial, por eviti ĉiun malpacon, la esperantistoj decidis lasi al ĉiu plenan liberecon akcepti la internan ideon de la esperantismo en tiu formo kaj grado, en kiu li mem deziras, aŭ — se li volas — eĉ tute ne akcepti por la esperantismo ian ideon. Por demeti de unuj esperantistoj ĉiun respondecon por la agoj kaj idealoj de aliaj esperantistoj, la Bulonja deklaro precizigis la oficialan, de ĉiu akceptitan, esencon de la esperantismo kaj aldonis la sekvantajn vortojn: „Ĉiu alia espero aŭ revo, kiun tiu aŭ alia esperantisto ligas kun la esperantismo, estas lia afero pure privata, por kiu la esperantismo ne respondas.“ Sed bedaŭrinde la vorton „privata“ kelkaj amikoj-esperantistoj klarigas al si en la senco de

„malpermesata“, kaj tiamaniere anstataŭ konservi al la interna ideo de la esperantismo la eblon tute libere disvolviĝi, ili volas tiun ĉi ideon tute mortigi. Se ni, batalantoj por Esperanto, propravole donis al la vasta mondo plenan rajton rigardadi Esperanton nur de ĝia flanko praktika kaj uzadi ĝin nur por sia utilo, tio ĉi kompreneble al neniu donas la rajton postuli, ke ni ĉiuj vidu en Esperanto nur aferon praktikan? Bedaŭrinde en la lasta tempo inter la esperantistoj aperis tiaj voĉoj, kiuj diras; „Esperanto estas nur lingvo; evitu ligi eĉ tute private la esperantismon kun ia ideo, ĉar alie oni pensos, ke ni ĉiuj havas tiun ideon, kaj ni malplaĉos al diversaj personoj kiuj ne amas tiun ideon!“ Ho, kiaj vortoj! El la timo, ke ni eble ne plaĉos al tiuj personoj, kiuj mem volas uzi Esperanton nur por aferoj utilaj por ili, ni devas ĉiuj elŝiri el nia koro tiun parton de la esperantismo, kiu estas la plej grava, la plej sankta, tiun ideon, kiu estis la ĉefa celo de la afero de Esperanto, kiu estis la stelo, kiu ĉiam gvidadis ĉiujn batalantojn por Esperanto! Ho, ne, ne, neniam! Kun energia protesto ni forĵetas tiun ĉi postulon. Se nin, la unuajn batalantojn por Esperanto, oni devigos, ke ni evitu en nia agado ĉion idean, ni indigne disŝiros kaj bruligos ĉion, kion ni skribis por Esperanto, ni neniigos kun doloro la laborojn kaj oferojn de nia tuta vivo, ni forĵetos malproksimen la verdan stelon, kiu sidas sur nia brusto, kaj ni ekkrios kun abomeno: „Kun tia Esperanto, kiu devas servi ekskluzive nur al celoj de komerco kaj praktika utileco, ni volas havi nenion komunan!“

Venos iam la tempo, kiam Esperanto, fariĝinte posedaĵo de la tuta homaro, perdos sian karakteron idean; tiam ĝi fariĝos jam nur lingvo, oni jam ne batalados por ĝi, oni nur tirados el ĝi profiton. Sed nun, kiam preskaŭ ĉiuj esperantistoj estas ankoraŭ ne profitantoj, sed nur batalantoj, ni ĉiuj konscias tre bone, ke al laborado por Esperanto instigas nin ne la penso pri praktika utileco, sed nur la penso pri la sankta, granda kaj grava ideo, kiun lingvo internacia en si enhavas. Tiu ĉi ideo — vi ĉiuj sentas ĝin tre bone — estas frateco kaj justeco inter ĉiuj popoloj. Tiu ĉi ideo akompanadis Esperanton de la unua

momento de ĝia naskiĝo ĝis la nuna tempo. Ĝi instigis la aŭtoron de Esperanto, kiam li estis ankoraŭ malgranda infano; kiam antaŭ dudek-ok jaroj rondeto da junaj diversgentaj gimnazianoj festis la unuan signon de vivo de la estonta Esperanto, ili kantis kanton, en kiu post ĉiu strofo estis ripetataj la vortoj: „Malamikeco de la nacioj falu, falu, jam estas tempo.“ Nia himno kantas pri la „nova sento, kiu venis en la mondon“; ĉiuj verkoj, vortoj kaj agoj de la iniciatoro kaj de la unuaj esperantistoj ĉiam spiras tute klare tiun saman ideon. Neniam ni kaŝis nian ideon, neniam povis esti eĉ la plej malgranda dubo pri ĝi, ĉar ĉio parolis pri ĝi. Kial do aliĝis al ni kaj sindone kaj senprofite laboris kun ni la personoj, kiuj vidas en Esperanto „nur lingvon“? Kial ili ne timis, ke la mondo kulpigos ilin pri granda krimo, nome pri la deziro helpi al iom-post-ioma unuiĝo de la homaro? Ĉu ili ne vidas, ke iliaj paroloj estas kontraŭaj al iliaj propraj sentoj, kaj ke ili senkonscie revas pri tio sama, pri kio ni revas, kvankam pro neĝusta timo antaŭ sensecaj atakantoj ili penas tion ĉi nei?

Se mi la tutan pli bonan parton de mia vivo memvole pasigis en grandaj suferoj kaj oferoj kaj ne rezervis por mi eĉ ian rajton de aŭtoreco, — ĉu mi faris tion ĉi pro ia praktika utileco? Se la unuaj esperantistoj pacience elmetadis sin ne sole al konstanta mokado, sed eĉ al grandaj oferoj, kaj ekzemple nun malriĉa instruistino longan tempon suferis malsaton, nur por ke ŝi povu ŝpari iom da mono por la propagando de Esperanto, — ĉu ili ĉiuj faris tion ĉi pro ia praktika utileco? Se ofte personoj alforĝitaj al la lito de morto skribadis al mi, ke Esperanto estas la sola konsolo de ilia finiĝanta vivo, — ĉu ili pensis tiam pri ia praktika utileco? Ho, ne, ne, ne! Ĉiuj memoris nur pri la interna ideo entenata en la esperantismo; ĉiuj ŝatis Esperanton ne tial, ke ĝi alproksimigas reciproke la korpojn de la homoj eĉ ne tial, ke ĝi alproksimigas la cerbojn de la homoj, sed nur tial, ke ĝi alproksimigas iliajn korojn.

Vi memoras, kiel forte ni ĉiuj estis entuziasmigataj en Bulonjo-apud-mar-o. Ĉiuj personoj, kiuj partoprenis en la tiea kongreso, konservis pri ĝi la plej agrablan kaj plej entuziasman memoron

por la tuta vivo, ĉiuj ĝin nomas „la neforgesebla kongreso“. Kio do tiel entuziasmigis la membrojn de la kongreso? Ĉu la amuzoj per si mem? Ne, ĉiu ja povas havi sur ĉiu paŝo multe pli grandajn amuzojn, aŭskulti teatraĵojn kaj kantojn multe pli bonajn kaj plenumatajn ne de nespertaj diletantoj, sed de plej perfektaj specialistoj! Ĉu nin entuziasmigis la granda talento de la parolantoj? Ne, ni tiajn ne havis en Bulonjo. Ĉu la fakto, ke ni komprenis nin reciproke? Sed en ĉiu kongreso de samnacioj ni ja komprenas nin ne malpli bone, kaj tamen nenio nin entuziasmigas. Ne, vi ĉiuj sentis tre bone, ke nin entuziasmigis ne la amuzoj per si mem, ne la reciproka sinkomprenado per si mem, ne la praktika utileco, kiun Esperanto montris, sed la internacia ideo de la esperantismo, kiun ni ĉiuj sentis en nia koro. Ni sentis, ke komenciĝas la falado de la muroj inter la popoloj, ni sentis la spiriton de ĉiuhoma frateco. Ni konsciis tre bone, ke ĝis la fina malapero de la muroj estas ankoraŭ tre kaj tre malproksime, sed ni sentis, ke ni estas atestantoj de la unua forta ekbato kontraŭ tiuj muroj; ni sentis, ke antaŭ niaj okuloj flugas ia fantomo de pli bona estonteco, fantomo ankoraŭ tre nebula, kiu tamen de nun ĉiam pli kaj pli korpigados kaj potenciĝados.

Jes, miaj karaj kunlaborantoj! Por la indiferenta mondo Esperanto povas esti nur afero de praktika utileco. Ĉiu, kiu uzas Esperanton aŭ laboras por ĝi, estas esperantisto, kaj ĉiu esperantisto havas plenan rajton vidi en Esperanto nur lingvon, simplan, malvarman internacian kompreniĝilon, similan al la mara signaro, kvankam pli perfektan. Tiaj esperantistoj kredeble ne venos al niaj kongresoj aŭ venos al ili nur por celoj esploraj aŭ praktikaj aŭ por malvarma diskutado pri demandoj pure lingvaj, pure akademias, kaj ili ne partoprenos en nia ĝojo kaj entuziasmo, kiu eble ŝajnos al ili naiva kaj infana; sed tiuj esperantistoj, kiuj apartenas al nia afero ne per sia kapo, sed per sia koro, tiuj ĉiam sentos kaj ŝatos en Esperanto antaŭ ĉio ĝian internan ideon; ili ne timos, ke la mondo moke nomos ilin utopiistoj kaj la naciaj ŝovinistoj eĉ atakos ilian idealon kvazaŭ krimon; ili estos fieraj pri tiu nomo de utopiistoj. Ĉiu nia nova kongreso fortikiĝos en ili la amon al la interna ideo de la esperantismo, kaj iom

post iom niaj ĉiujaraj kongresoj fariĝos konstanta festo de la homaro kaj de homa frateco.

D-ro Zamenhof en sia parolado ĉe la III^a kongreso (Kembriĝo 1907^a) diris:

„En Esperantujo reĝas ne sole la lingvo Esperanto, sed ankaŭ la interna ideo de la esperantismo; en Esperantujo reĝas ne sole la oficiala ĝenerala esperantismo, — tie reĝas ankaŭ io alia, io ĝis nun ankoraŭ ne precize formulita sed tre bone sentata de ĉiuj esperantujanoj — tie reĝas la verda standardo!

Kio estas la verda standardo? Se por ia komercisto, kiu uzas Esperanton nur por vendi siajn komercaĵojn aŭ por iu sportisto, kiu uzas Esperanton nur por amuziĝi, nia standardo estas simpla signo de nia lingvo, simpla interkonsentita dekoracio por niaj kongresoj kaj institucioj — ni, esperantistoj-batalantoj, certe vidas en nia standardo ion alian: ĝi estas por ni io sankta, ĝi estas la signo, sub kiu ni marŝas al nia paca batalado, ĝi estas la voĉo, kiu konstante memorigas al ni, ke ni laboras por Esperanto nur tial, ĉar ni esperas, ke pli aŭ malpli frue, eble post multaj jarcentoj,

Sur neŭtrala lingva fundamento
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
Unu grandan rondon familian.

Ni konstante ripetadis, ke ni tute ne deziras nin enmiksi en la internan vivon de la gentoj, sed ni deziras nur krei ligantan ponton inter la gentoj. La devizo de la ideoj esperantistoj, neniam ĝis nun precize formulita, sed ĉiam klare sentata, estas: „Ni deziras krei neŭtralan fundamenton, sur kiu la diversaj homaj gentoj povus pace kaj frate interkomunikiĝadi, ne altrudante al si reciproke siajn gentajn apartaĵojn.“

Tia, laŭ mia opinio, estas la devizo de la verda standardo, de tiu bela kaj majesta standardo, kiu kunvokas nin ĉiujare el ĉiuj partoj de la mondo en la nomo de la plej bela revo de la homaro.“

Jam en sia parolado ĉe la III^a kongreso D-ro Zamenhof diris:

Multaj personoj aliĝas al la esperantismo pro simpla scivoleco, pro sporto, aŭ eble eĉ pro atendata profito; sed de la momento, kiam ili faras la unuan viziton en Esperantujo, ili malgraŭ sia propra volo ĉiam pli kaj pli entiriĝas kaj submetiĝas al la leĝo de tiu lando. Iom post iom Esperantujo fariĝos edukejo de la estonta interfratigita homaro, kaj en tio ĉi konsistos la plej grava meritoj de niaj kongresoj.

Vivu Esperanto, sed antaŭ ĉio vivu la celo kaj la interna ideo de la esperantismo, vivu la frateco de la popoloj, vivu ĉio kio rompas la murojn inter la gentoj, vivu, kresku kaj floru la verda standardo!"

Gloro la celo, sankta l' afero,
La venko — baldaŭ ĝi venos;
Levos la kapon ni kun fiero,
La mondo ĝoje nin benos.

Tiam atendas nin rekompenco
La plej majesta kaj riĉa:
Nia laboro kaj pacienco
La mondon faros feliĉa.

(Al la fratoj.)

D-ro Zamenhof.

Postparolo.

Ĉirkaurigardo tuj konvinkas onin, kiom potenca kreskis nia baldaŭ 24jara kverko, kiom alte, majeste ĝi balancas sian kapon kaj kiom profundaj estas la radikoj ĝin subtenantaj. Ĝi estas bildo de forto kaj potenco, ĝiaj multaj branĉoj kaj riĉa foliaro disdonas ombbron kaj freŝon; tamen mankas io por doni gajan, feliĉan tonon, mankas floro. Nu, tiun floron ni havas, ĝi estas la interna ideo de esperantismo. El tiu pura floro, amo al la homaro naskiĝis Esperanto, el tiu sento, ke homoj, kvankam loĝantaj sub diversaj klimoj, posedantaj kelkfoje malsaman vizaĝkoloron, regataj de princoj, reĝoj, imperiestroj aŭ respublikoj, restas tamen homoj kaj fratoj, nur apartigitaj de malsameco de lingvo, el la floro de l' idealismo, kiun nenio haltigas, nek moko kaj rido — la homaro mokas nur kiam ĝi ne povas defendi sin per taŭgaj argumentoj — el tiu sento, ke ni ne ankoraŭ atingis la maksimumon de l' progreso, ke estas eble al inteligentoj, konsciaj kaj kapablaj fari ion por siaj kunhomoj, montri al ili la vojon paŝotan kaj gvidi ilin unue sur ĝin, poste sur ĝi; ofte sendanka tasko, estas vere, sed idealisto ne devas atendi kaj ne atendas dankon, almenaŭ ne dum sia vivo.

Tiu sento kunigis la unuajn esperantistojn ĉirkaŭ nia Majstro kaj donis al ili la necesan kuraĝon por plenumi sian malfacilegan pioniran laboron. La sama sento kondukis la esperantistojn al la unua kongreso en Bulonjo-apud-marŝo, por montri al ili la realigon de iliaj revoj, kie la unuan fojon homo estis kun alia homo, „sur neŭtrala fundamento, ĉiuj egale plenrajtaj kiel membroj de unu nacio, kiel membroj de unu familio“ (D-ro Z.). La universalaj kongresoj kunhelpis kreskiĝi inter la malpli fruaj esperantistoj, venintaj al Esperanto pro praktikaj motivoj, tiun saman floron, senteblan, kaj bonodoran. Tro ofte bedaŭrinde „ventoj subitaj disŝiras velkantajn foliojn“ kaj malakordo ek-estas inter esperantistoj, malgraŭ la necesego resti unuigitaj kaj fortaj, kaj tio baldaŭ en iu lando, baldaŭ en alia. Ni klopodu zorge flegi tiun floron kaj esti veraj portantoj de tiu esperantismo ne nur per vortoj sed per agoj, ni flegu tiun floron kiel la emblemon de nia lingvo, tuta dolĉeco, beleco kaj harmonio!

Tabelo de enhavo.

Antaŭparolo.

I. Historio de l' ideo pri internacia lingvo.

A. Deveno.

Demandoj	Paĝo
1. De kie devenas la ideo pri internacia lingvo?	7
2. Kial oni ne elektis ian mortintan aŭ vivantan lingvon?	7
3. Kion vi scias pri la diversaj projektoj de L. I.?	8

B. Volapük.

4. Kio estas Volapük?	8
5. Laŭ kiuj principoj Volapük estas konstruita?	10
6. Kial Volapük ne sukcesis?	10

II. Esperanto. Historio de la lingvo.

I^a Periodo.

7. Kiu estas la aŭtoro de Esperanto?	11
8. Kie naskiĝis D-ro Zamenhof?	11
9. Kio donis al li la ideon pri internacia lingvo?	11
10. Kion vi scias pri liaj unuaj laboroj? Ilia rezultato?	12

II^a Periodo.

11. Kiam D-ro Zamenhof publikigis sian lingvon?	15
12. Donu kelkajn detalojn pri la unuaj jaroj!	15
13. Sur kiuj principoj Esperanto estas bazita?	16
14. Kio estas la Fundamento? — Laŭ kiuj principoj Esperanto devas evoluadi?	17
15. Ĉu povas esti ĉefuloj en Esperanto?	19
16. Kie Esperanto estis unue diskonigata? Pere de kiu?	20

Demandoj	III^a Periodo.	Paĝo
17. Kiam kaj kie okazis la I ^a Universala Kongreso de Esperanto? Kion vi scias pri ĝi?		21
18. Kion vi scias pri la II ^a Universala Kongreso de Esperanto?		24
19. " " " " " III ^a " " " "		26
20. " " " " " IV ^a " " " "		29
21. " " " " " V ^a " " " "		30
22. " " " " " VI ^a " " " "		31
23. Kio estas kongreso?		34
24. Ĉu kongresoj rajtas fari decidojn?		36

III. Lingvaj organizaĵoj.

25. Kiujn organizaĵojn posedas Esperanto rilate la lingvon?	39
26. Kio estas la Lingva Komitato? Ĝia rolo?	39
27. Kio estas la Akademio? Ĝia rolo?	41
28. Kiamaniere internacia parol- kaj esprimmaniero estas atingata? (Esperantaj Ekzamenoj)	43

IV. Nelingvaj organizaĵoj.

29. Ĉu ekzistas administrado de Esperanto?	45
30. Kio estas la Centra Oficejo? Ĝia rolo kaj ĝiaj vivrimedoj?	45
31. Kio estas la Konstanta Komitato de la Kongresoj? Ĝia rolo?	47
32. Ĉu la esperantistaro havas riprezentantojn? Ĉu la Centra Oficejo ludas tiun rolon?	47
33. Kio estas la Universala Esperanto-Asocio?	48
34. Kiel U. E. A. utilas al industriistoj, komercistoj, k. c.?	49
35. Kiaj estas la rilatoj inter U. E. A. kaj la naciaj asocioj?	49
36. Ĉu ekzistas ankaŭ aliaj Esperantaj unuiĝoj inter diversnaciaj samcelanoj, samfakanoj?	50

V. Gazetaro.

37. Ĉu ekzistas multaj Esperantaj gazetoj?	51
38. Kiamaniere oni povas dividi la gazetaron?	51
39. Ĉu Esperantaj redaktoroj ne havas moralan devon koncerne la lingvon kaj la esperantistaron?	52

VI. Literaturo.

Demandoj	Paĝo
40. Ĉu Esperanto posedas originalan literaturon?	54
41. Ĉu estas multaj nacilingvaj verkaĵoj Esperanten tradukitaj? El kiuj lingvoj?	54
42. Ĉu Esperanto ne konigas ĝis nun neatentitajn aŭ neatingeblajn literaturajn produktojn?	56

VII. Nuna stato de l'movado.

43. Skizu la jam faritajn aplikojn de Esperanto!	57
44. Parolu pri ĝiaj oficialaj aproboj!	57
45. Parolu pri ĝia disvastiĝo kun laŭeble precizaj detaloj!	60
46. Parolu pri la organizado de l'movado en la diversaj landoj!	61
47. Parolu pri la organizado de kursoj, diversaj metodoj instrui!	61
48. Kiuj estas la ĉefaj vortaroj de Esperanto? Kio estas vortoro?	63
49. Kion vi scias pri la laste aperintaj sistemoj de L. I. kaj precipe la Ida movado (Deligitaro-Ido)?	64
50. Kio estas la interna ideo de esperantismo?	74

Postparolo.

FRIEDRICH ADER

Telefono 11641 Esperanto-Verlag Telefono 11641

DRESDEN-A. 1, Hansahaus (Zahngasse 12)

Konto ĉe: bankejo Gebr. Arnhold, Dresden

Ĉekbanko Esperantista, London

Poŝtekkonto: Poŝtekoficejo Leipzig Nro. 7966

Ausführliches, methodisches
Lehr- und Uebungsbuch
des
ESPERANTO

Por la uzado en kursoj kaj ĉe meminstruado. Lernilo precipe
por personoj, kiuj ne lernis fremdajn lingvojn.

Verkita de **K. Schönherr**, instruisto.

9^a eldono

Prezo: M. 1.75

Ŝlosilo: M. 0.80

Samideano en B. . . . juĝis pri tiu ĉi lerno-
libro jene:

Depost unu jaro mi prilaboras ĉefe Esperantajn lerno-
librojn; antaŭ nelonge vi sendis al mi vian verkon kaj ankaŭ
tiun ĉi mi ne nur tralegis, sed atente, tre atente mi trastudis ĝin
kelkafoje. Ni B. . . . ne estas flatuloj, tute ne, kaj tio, kion mi
per tio skribas al vi, estas mia sincera opinio. El ĉiuj
lernolibroj, kiujn mi konas, laŭ mia opinio, la via estas
la plej bona. Mi sukcesis, enkonduki vian lernolibron en
nia grupo, kaj ĉie, kie oni demandas kaj demandas min pri
lernolibro, mi rekomendas kaj rekomendos vian lernolibron.

Efika propagandilo estas

Veltens Esperantospiegel

100	ekzempleroj	kostas	M.	1.—	(0.500 Sm.)
500	"	"	"	4.50	(2.250 ")
1000	"	"	"	8.—	(4.000 ")

plus sendkostojn.

Tiu ĉi propaganda folio entenas la plej gravajn klarigojn pri la historio, la esenco kaj la gramatiko de l' Zamenhof'a Esperanto, plie vortareton germanan — Esperantan de preskaŭ mil plej ofte uzataj vortoj.

Ĉiu propagandisto, ĉiu grupo aĉetu tiun ĉi bonegan kaj malmultekostan folion, per kiu oni povas fari la plej efikan propagandon.

Kiam vi bezonas

leterpaperojn, kartleterojn, kovertojn, poŝtkartojn kaj sigelmarkojn kun Esperantaj signoj kaj ilustraĵoj,

bonvolu tuj skribi al mi!

Tiuj Esperantaĵoj estas ŝatataj jam de longe kiel bonegaj, tre efikaj propagandiloj kaj kostas nur malmulte. Mi liveras grandan kolekton da ili:

por M. —.80 (0,400 Sm.) aŭfrankite Germanujon kaj
Aŭstrion-Hungarujon
" " 1.— (0,500 Sm.) " eksterlanden.

Lexikon deutscher Redensarten

ellaborita kaj en Esperanton tradukita de

==== **Velten** kaj **Richter**. ====

Prezo: M 2.50 (1,250 Sm.)

bele bindita M 3.— (1,500 Sm.).

Plej bone rekomendita de nia Majstro D-ro Zamenhof kaj aliaj Esperantistaj eminentuloj el ĉiuj landoj.

□□

Dr. Zamenhofs Tabelle

der Formwörter **iu**, **io**, **ia** usw.

verkita de Rektoro **Velten**.

Prezo: M 0.40 (0,200 Sm.).

Rekomendita de nia Majstro D-ro Zamenhof. Grava libreto por la sciado kaj korekta uzado de la pronomoj **iu**, **kiu**, **tiu**, **ĉiu**, **neniu** k. t. p.

□□

Sigelmarkoj

kun bildo de nia Majstro D-ro Zamenhof aŭ kun surskribo Oni korespondas Esperante:

po 100 ekzempleroj M 0.50 (0,250 Sm.)

eksterlanden M 0.60 (0,300 Sm.).

La Bela Mondo

Artista internacia Revuo por la Belo.

(Aperis en 1908/1909)

Mi ankoraŭ posedas malgrandan provizon de la kajeroj 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10, 11 kaj 12^a kaj atentigas ĉiujn Esperantistojn pri tio.

La tiama entuziasmo kaj la favoraj juĝoj pri la enhavo de **La Bela Mondo** pruvis, ke la Esperantistaro estis treege kontenta je ĝi.

La Bela Mondo rajte sin nomis bela, ĉar ĝi estis la plej eleganta, la plej bele presita, ilustrita enesperanta gazeto.

Do espereble multaj Esperantistoj havos la deziron, posedi la supre nomitajn kajerojn, kiujn mi estas preta vendi jene:

po 10 kajeroj por M 2.50[—] (1,250 Sm.) afrankite
Germanujon kaj
Aŭstrion-Hungarujon
por M 2.80 (1,400 Sm.) eksterlanden.

Neniu forgesu tiun bonan okazon, akiri per malmulte da mono tiajn bonegajn gazetojn Esperantajn! Ili ĝojigos la koron de ĉiu Esperantisto.

Atentu!

Al personoj, kiuj ne havas konton ĉe mi, mi povas liveri nur je antaŭsendo (per transpagiloj, ĉekoj aŭ respondkuponoj) aŭ pagoŝarĝo de la koncerna sumo. Mendojn de almenaŭ M 5.— (2,500 Sm.) mi plenumas en Germanujo kaj Aŭstrio-Hungarujo afrankite.